

На основу члана IV. 4. а) Устава Босне и Херцеговине, Парламентарна скупштина Босне и Херцеговине, на 48. сједници Представничког дома, одржаној 18. марта 2009. године и на 28. сједници Дома народа, одржаној 27. априла 2009. године, усвојила је

ЗАКОН

О ВАЗДУХОПЛОВСТВУ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ ДИО ПРВИ - ОСНОВНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 1.

(Предмет Закона)

Овим законом уређују се услови за безбједан ваздушни саобраћај у ваздушном простору Босне и Херцеговине (у даљем тексту: БиХ), који се односи на: овлашћења у области цивилног ваздухопловства и контроле ваздушног саобраћаја, опште услове за ваздухопловство; обавезе и одговорности у погледу ваздухопловне навигације; инспекцијски и стручни надзор; услуге у ваздушној пловидби; аеродроме; потрагу и спашавање; авионе; ваздухопловно овлашћено и ваздухопловно стручно особље; ваздухопловне оператере и друге дјелатности у ваздухопловству; истраживање несрећа и инцидената; безбједност цивилног ваздухопловства и прекршаје у ваздухопловству.

Члан 2.

(Примјена Закона)

- (1) Ваздухопловне активности унутар ваздушног простора изнад територије БиХ могу се спроводити само према условима одређеним овим законом и прописима донесеним на основу овог закона. При томе, територија БиХ је територија државе дефинисана у Конвенцији о међународном цивилном ваздухопловству (у даљем тексту: Чикашка конвенција).
- (2) Изван територије БиХ, одредбе овог закона и прописи донесени на основу овог закона примјењују се на ваздухоплове регистроване у БиХ, под условом да те одредбе нису у супротности са законодавством државе у којој се у том тренутку ваздухоплов налази.
- (3) Прописи из области цивилног ваздухопловства, донесени прије 1. априла 1992. године, примјењиваће се у БиХ ако нису у супротности са Уставом БиХ, овим законом и прописима донесеним на основу овог закона или других закона БиХ којима се уређују област цивилног ваздухопловства.

Члан 3.

(Дефиниције)

У смислу овог закона наведени појмови имају следеће значење:

- а) **аеродром** је унапријед дефинисано подручје на копну или води (укључујући све објекте, инсталације и опрему) намијењено за слијетање, полијетање и кретање ваздухоплова у било којем дијелу или цјелини;
- б) **ARC** је потврда о провјери пловидбености која се издаје уз Увјерење о пловидбености и служи као доказ да је обезбијеђена континуална пловидбеност ваздухоплова (Airworthiness Review Certificate - ARC);

- с) **авио-превозник** је предузеће за ваздушни саобраћај са важећом дозволом за рад и важећим АОС (Air Operator Certificate);
- д) **безбједност цивилног ваздухопловства** (security) комбинација је мјера и људских и природних ресурса намијењена да заштити цивилно ваздухопловство против аката незаконитог ометања;
- е) **члан кабинске посаде** је члан посаде који, у интересу безбједности путника, обавља дужности које му одреде оператер или вођа ваздухоплова, али који не смије дјеловати као члан летачке посаде;
- ф) **члан летачке посаде** је члан посаде који посједује одговарајућу дозволу за обављање дужности које су кључне за операције ваздухоплова у току летења;
- г) **држава регистра** је држава у чији је регистар ваздухоплов уведен;
- х) **ЕСАА авио-превозник** је авио-превозник чије је главно сједиште смјештено унутар државе чланице Европске уније или државе стране у Мултилатералном споразуму о успостављању европске заједничке ваздухопловне области;
- и) **ESARR** (EUROCONTROL Safety Regulatory Requirements) јесу EUROCONTROL-ови регулаторни захтјеви који се односе на безбједност летења;
- ј) **летење** обухвата вријеме од тренутка када се прво лице укрца у ваздухоплов са намјером да лети до тренутка када се сва таква лица искрцају;
- к) **MTOM** је максимална маса при полијетању, што одговара сертификованом износу специфичном за све типове ваздухоплова, као што је наведено у увјерењу о пловидбености ваздухоплова;
- л) **оператер** је лице, организација или предузеће које је ангажовано или нуди да се ангажује у операцијама ваздухоплова;
- м) **оперативна ограничења** су мјере везане за буку које ограничавају или смањују приступ цивилних подзвучних млазних авиона неком аеродрому. Појам укључује оперативна ограничења чији је циљ повлачење из операција ваздухоплова који су на граници удовољавања захтјевима на одређеним аеродромима као и оперативна ограничења дјелимичне природе, која утичу на операције цивилних подзвучних авиона у складу са периодом времена;
- н) **Потврда ваздушног оператера АОС (Air Operator Certificate)** јесте потврда којом се овлашћује оператер да врши комерцијалне операције ваздушног саобраћаја наведене у потврди;
- о) **радна дозвола (Operating Licence)** јесте одобрење које неком оператеру издаје БиХ, којим му дозвољава да за новчану накнаду изврши превоз путника, поште и/или терета ваздухом или да изводи локалне летове који не укључују превоз ваздухом између различитих аеродрома, као што је наведено у дозволи за рад;
- р) **SDR (Special Drawing Right)** означава специјално право вучења како га је дефинисао Међународни монетарни фонд;
- г) **слот** је планирано вријеме доласка или одласка које је на располагању или је додијељено за неко кретање ваздухоплова одређеног датума на координираном аеродрому;
- с) **Служба контроле летења (ATC)** јесте служба која обухвата услуге које се пружају у сврху спречавања судара између ваздухоплова и, на маневарској површини, између ваздухоплова и препрека, поспјешивања и одржавања уредног тока ваздушног саобраћаја;

- t) **Служба ваздушне пловидбе** (ANS) јесте служба која обухвата контролу летења (ATC), управљање ваздушним саобраћајем (у даљем тексту: ATM), комуникације, навигационе и надзорне системе (у даљем тексту: CNS), метеоролошке службе за ваздушну пловидбу (у даљем тексту: MET) и службе ваздухопловних информација (у даљем тексту: AIS);
- u) **страни авио-превозник** је авио-превозник чије главно сједиште није смјештено унутар државе чланице Европске уније или државе стране у Мултиратералном споразуму о успостављању европске заједничке ваздухопловне области;
- v) **стручни надзор** је свеобухватни преглед активности организације с циљем потврђивања усклађености са регулаторним захтјевима које је прописала ВНДСА (Audit) и систематска процјена одређене карактеристике с циљем провере усклађености са регулаторним захтјевима;
- z) **управљање ваздухопловом** (aircraft operation) подразумева употребу ваздухоплова од тренутка када се покрећу његови мотори (power applied to its engines) у сврху вожње или стварног полијетања до тренутка када се ваздухоплов заустави на површини са потпуно заустављеним моторима; поред тога означаваће покретање ваздухоплова вучењем и возилима за гурање уназад (push-back vehicles) или снагом која је карактеристична за погон и узгон ваздухоплова (powers which are typical for the drive and the lift of aircraft);
- aa) **уравнотежен приступ** је приступ по којем ће надлежни орган размотрити мјере које су на располагању за рјешавање проблема буке на неком аеродрому на његовој територији, на име предвидиви ефекат смањења буке ваздухоплова на извору, на планирање и управљање површинама за слијетање, на оперативне процедуре за смањење буке и оперативна ограничења;
- bb) **заинтересоване стране** су физичка или правна лица на која утичу или ће вјероватно утицати, или која имају оправдан интерес за увођење мјера за смањење буке, укључујући оперативна ограничења;
- cc) **Заједнички комитет** је тијело које се састоји од држава страна у Мултиратералном споразуму о успостављању европске заједничке ваздухопловне области, успостављено у складу са чланом 18. овог споразума;
- dd) **заштитна зона аеродрома** је зона у којој је постављање или изградња објеката и опреме (природних и вјештачких) ограничена или забрањена ради утицаја на безбједност (safetu) ваздушних операција;
- ee) **Зборник ваздухопловних информација** (AIP) публикација је коју издаје или су је издале надлежне институције БиХ и која садржи ваздухопловне информације трајног карактера које су кључне за ваздушну пловидбу;
- ff) **земља у развоју** означава државу коју је на листу прималаца званичне помоћи за развој ставила Организација за економску сарадњу и развој (OECD);
- gg) **ваздухоплов** је свака направа која се одржава у атмосфери због реакције ваздуха, осим реакције ваздуха у односу на земљину површину. Овај појам обухвата:
- 1) жироплане,
  - 2) дирижабле,
  - 3) једрилице,
  - 4) авионе,
  - 5) слободне и везане балоне,
  - 6) змајеве,
  - 7) падобране,
  - 8) летеће моделе,

9) опрему за ваздушне спортове,

10) друга средства која су намијењена за употребу у ваздушном простору под условом да се њима рукује на висини вишој од тридесет метара изнад земље или нивоа мора;

hh) **ваздухоплови на граници удовољавања (marginally compliant aircraft)** јесу цивилни подзвучни авиони који испуњавају сертификационе границе из Чикашке конвенције, кумулативном маргиним од не више од 5 EPNdB (ефективни ниво примљене буке у децибелима), гдје је кумулативна маргина бројка изражена у EPNdB која се добије сабирањем индивидуалних маргина (тј. разлика међу сертификованим нивоом буке и максималним дозвољеним нивоом буке) на свакој од три референтне тачке за мјерење буке дефинисане Чикашком конвенцијом.

Члан 4.

(Принцип усклађености Закона са међународним прописима)

- (1) Овај закон усклађен је са Чикашком конвенцијом, стандардима, препорученом праксом и процедурама издатим у складу с овом конвенцијом, као и прописима Европске уније (у даљем тексту: ЕУ) који су садржани у Мултилатералном споразуму о оснивању заједничке европске ваздухопловне области (у даљем тексту: ЕСАА мултилатерални споразум).
- (2) Прописи који буду донесени на основу овог закона биће редовно и благовремено усклађивани са Чикашком конвенцијом, стандардима, препорученом праксом и процедурама издатим у складу с овом конвенцијом, као и прописима ЕУ који су садржани у ЕСАА мултилатералном споразуму.

Члан 5.

(Надлежност у области цивилног ваздухопловства и пружања услуга у ваздушној пловидби)

- (1) За спровођење политике у области цивилног ваздухопловства надлежно је Министарство комуникација и транспорта БиХ (у даљем тексту: Министарство), осим ако овим или другим законом није другачије одређено.
- (2) Дирекција за цивилно ваздухопловство Босне и Херцеговине (у даљем тексту: ВНДСА) обавља дужности дефинисане овим законом и надлежна је и одговорна за обављање функције регулатора и надзора у цивилном ваздухопловству и контроли летења.
- (3) Пружање услуга у ваздушној пловидби у ваздушном простору изнад територије БиХ обављаће пружалац услуга у ваздушној пловидби (у даљем тексту: пружалац услуга). Оснивање, надлежности, овлашћења, управљање, као и друга питања везана за успостављање пружаоца услуга биће регулисани посебним законом.
- (4) Пружалац услуга може пружати услуге у ваздушној пловидби и изван ваздушног простора БиХ, ако је то регулисано међународним споразумом у којем је једна од уговорних страна БиХ.
- (5) Пружаоци услуга у ваздушној пловидби из других држава могу пружати услуге унутар ваздушног простора БиХ, ако је то регулисано међународним споразумом у којем је једна од уговорних страна БиХ.

Члан 6.

(Општи услови за ваздухопловство)

- (1) Унутар БиХ лет се може обавити цивилним ваздухопловом који је регистрован у БиХ у складу с одредбама овог закона.
- (2) Ваздухоплови коришћени у царинске и полицијске сврхе као и ваздухоплови који се користе једино за потребе државе или ентитета, а не за комерцијални ваздушни транспорт, морају задовољавати одредбе овог закона и прописе донесене на основу овог закона. За ове ваздухоплове, ВНДСА може дозволити изузећа од примјене одредаба овог закона и прописа донесене на основу овог закона, ако се тим изузећем неће нарушити међународни ваздушни саобраћај у

БиХ, укључујући и ваздушни простор и аеродроме који се за тај саобраћај користе.

- (3) Цивилни ваздухоплов регистрован у другој држави може летјети у ваздушном простору БиХ ако постоји међународни уговор између БиХ и те државе, или ако посједује посебно одобрење издато од ВНДСА.
- (4) Одредбе овог закона, које се примјењују на ваздухоплове регистроване у страним државама, једнако се примјењују на ваздухоплове регистроване у ваннационалном регистру.
- (5) У ваздушном простору БиХ ниједан ваздухоплов не може летјети суперсоничном брзином, осим ако Министарство за такав лет не изда изричито одобрење.

Члан 7.

(Војно ваздухопловство и друго државно ваздухопловство)

- (1) Војни ваздушни саобраћај је ваздушни саобраћај у којем учествују војни ваздухоплови БиХ и страни војни ваздухоплови, а који искључиво служи у војне сврхе.
- (2) Војни ваздухоплови су ваздухоплови који су уписани у Регистар војних ваздухоплова.
- (3) Прописи којима се регулишу операције војних ваздухоплова у БиХ морају бити усклађени са правилима летења у БиХ како не би угрозили операције цивилних ваздухоплова.
- (4) Прописи којима се регулишу операције војних ваздухоплова у БиХ израђује Министарство одбране БиХ у сарадњи са ВНДСА.
- (5) Страни војни ваздухоплов може ући у ваздушни простор БиХ и оперирати унутар тог простора једино ако за то посједује посебну дозволу издату од Министарства, а уз сагласност Министарства одбране БиХ, и у складу са условима датим у таквој дозволи.
- (6) Министарство иностраних послова БиХ издаје дозволе за слијетање страних државних ваздухоплова у БиХ или прелете страних државних ваздухоплова који немају намјеру да слете у БиХ.
- (7) Државним ваздухопловима сматрају се, у складу с међународним уговорима, ваздухоплови који се употребљавају у војне, царинске или полицијске сврхе, и ваздухоплови који се употребљавају искључиво за превоз лица која уживају посебан статус.

Члан 8.

(Коришћење страних докумената)

Да би омогућила испуњавање обавеза и одговорности из овог закона, ВНДСА може користити потврде, овлашћења, одобрења и техничке налазе страних цивилних ваздухопловних власти, укључујући и агенције које одреде такве власти, и може пружати, на основу реципроцитета, сличне услуге таквим страним властима и агенцијама.

ДИО ДРУГИ - ДИРЕКЦИЈА ЗА ЦИВИЛНО
ВАЗДУХОПЛОВСТВО (ВНДСА)

ГЛАВА I - СТАТУС ВНДСА

Члан 9.

(Статус)

- (1) ВНДСА је управна организација у саставу Министарства.
- (2) Сједиште ВНДСА је у Бањој Луци.
- (3) ВНДСА има регионалне канцеларије са сједиштем у Сарајеву и Мостару..

Члан 10.

(Руковођење радом ВНДСА)

- (1) Генерални директор и два замјеника генералног директора чине руководство ВНДСА. Генерални директор и његови замјеници су државни службеници.
- (2) Генерални директор руководи радом ВНДСА. Замјеници генералног директора руководе радом сектора у складу са правилником којим се уређује унутрашња организација ВНДСА.
- (3) Генерални директор и замјеници биће изабрани из три конститутивна народа у БиХ, водећи рачуна о националној и ентитетској заступљености.

- (4) Генерални директор је одговоран министру комуникација и транспорта БиХ (у даљњем тексту: министар). Замјеници су одговорни генералном директору.

Члан 11.

(Организација ВНДСА)

- (1) Унутрашња организација ВНДСА утврђује се као посебна целина у оквиру Правилника о унутрашњој организацији Министарства.
- (2) Унутрашња организација ВНДСА мора садржавати унутрашњу структуру, врсте и надлежност организационих јединица, систематизацију радних мјеста, те управљање и одговорност у управљању ВНДСА.
- (3) Унутрашњу организацију ВНДСА предлаже генерални директор, доноси је министар, а потврђује Савјет министара БиХ (у даљњем тексту: Савјет министара).

Члан 12.

(Радни односи)

- (1) На ВНДСА примјењује се Закон о државној служби у институцијама Босне и Херцеговине и Закон о раду у институцијама Босне и Херцеговине.
- (2) На ВНДСА примјењује се Закон о платама и накнадама у институцијама Босне и Херцеговине.
- (3) Запослени у ВНДСА имају право на посебан додатак на плату.

Члан 13.

(Извори финансирања)

- (1) ВНДСА ће се финансирати на следећи начин:
  - a) из буџета институција Босне и Херцеговине и међународних обавеза Босне и Херцеговине,
  - b) из дијела средстава која остварује Босна и Херцеговина кроз накнаде од корисника за услуге пружене у ваздушној пловидби (рутне накнаде),
  - c) од накнада које плаћају путници у одласку са аеродрома у БиХ,
  - d) од накнада које плаћају оператери ваздухоплова по тони превезене робе/терета у цивилном ваздушном саобраћају,
  - e) од прихода које остварује сопственом дјелатношћу и
  - f) других извора у складу са законом.
- (2) Износ средстава из става (1) тачка b) овог члана, на предлог ВНДСА, утврђује Савјет министара кроз Базу трошкова за рутне накнаде, а у складу са обавезама преузетим из међународних уговора у којима је БиХ уговорна страна.
- (3) Накнада из става (1) тачка c), d), и e) овог члана утврђује се посебном одлуком ВНДСА.

ГЛАВА II - НАДЛЕЖНОСТИ ВНДСА

Члан 14.

(Надлежности за доношење прописа о спровођењу)

- (1) Уколико није другачије утврђено овим законом, ВНДСА је надлежна за доношење свих прописа заснованих на овом закону. ВНДСА ће прије доношења ових прописа обавити консултације са субјектима на које се ти прописи односе.
- (2) Прописи из става (1) овог члана објављују се у "Службеном гласнику БиХ". ВНДСА може објавити прописе и у службеним публикацијама цивилног ваздухопловства.
- (3) ВНДСА ће, ради олакшања и убрзања регулаторног процеса и с циљем обезбјеђивања европске стандардизације, као референцу, у своје пописе уврстити следеће прописе:
  - a) прописе ЕУ који су садржани у ЕСАА мултилатералном споразуму, и који ће имати предност у примјени односу на домаће законодавство,
  - b) прописе Европске организације за безбједност ваздухопловства (EASA),
  - c) прописе Европске организације за безбједност ваздушне пловидбе (у даљњем тексту:

EUROCONTROL) - ESSAR, осим ако су обухваћени ЕСАА мултилатералним споразумом,

- d) Заједничке прописе за ваздухопловство (JAR), осим ако су обухваћени ЕСАА мултилатералним споразумом, и
- e) прописе Међународне организације за цивилно ваздухопловство (у даљњем тексту: ICAO).
- (4) Прописи који се укључују као референца примјењиваће се на енглеском језику. ВНДСА ће обезбиједити доступност превода тих прописа на одговарајући начин.
- (5) ВНДСА ће одобрити изузеће од прописа, само под условом да је такво изузеће у складу са прописима ЕУ који су садржани у ЕСАА мултилатералном споразуму.
- (6) Иницијативу за измјену прописа који донесе ВНДСА може упутити генералном директору физичко и правно лице регистровано у БиХ. У иницијативи за измјену прописа подносилац ће навести појединости прописа због којих тражи измјену, начин на који би пропис требало измијенити, као и разлоге због којих пропис треба измијенити у јавном или интересу безбједности.

Члан 15.

(Надлежности за издавање дозвола)

- (1) ВНДСА је једини орган власти цивилног ваздухопловства надлежан за регистрацију ваздухоплова и издавање, продужавање и обнављање дозвола, потврда, одобрења и овлашћења из области цивилног ваздухопловства у БиХ.
- (2) ВНДСА може пренијети функције као што су:
- обављање прегледа, тестирања, спровођење испита;
  - провјера и утврђивање испуњености услова за:
    - регистрацију ваздухоплова,
    - издавање, продужење и обнављање дозвола, потврда, одобрења, ауторизација и овлашћења.
- (3) Функције из става (2) овог члана ВНДСА може пренијети на било које правно или физичко лице која задовољава услове које посебним прописом утврђује ВНДСА.
- (4) Све пренесене функције биће спроведене у складу са посебним правилима и прописима које ће донијети ВНДСА.
- (5) Даље преношење додијелих функција из става (2) овог члана није дозвољено.

Члан 16.

(Надлежност за сертификавање пружаоца услуга)

- (1) ВНДСА као именовано тијело државне надзорне власти цивилног ваздухопловства (NSA) вршиће сертификавање пружаоца услуга и спроводити надзор над пружањем услуга у ваздушној пловидби од пружаоца услуга, с циљем одржавања безбједности ваздушне пловидбе (safety).
- (2) За издавање, измјену и обнављање сертификата из става (1) овог члана, пружалац услуга је дужан да плати накнаду чији ће износ бити утврђен наредбом министра.
- (3) ВНДСА може делегирати обављање услуга сертификаковања пружаоца услуга другој институцији која је овлашћена у складу са међународним прописима.

Члан 17.

(Статистички извјештај)

- (1) ВНДСА је дужна да поднесе извјештај Агенцији за статистику БиХ о свим пословним подацима потребним за евидентирање адекватних саобраћајних статистичких показатеља у року од 30 дана од завршетка пословног тромјесјећа у складу са домаћим и међународним захтјевима у погледу извјештавања.
- (2) ВНДСА дужна је да поднесе ваздухопловне статистичке извјештаје међународним ваздухопловним институцијама, а у складу са међународним стандардима.

ДИО ТРЕЋИ - ВАЗДУШНИ ПРОСТОР, ПРУЖАЊЕ УСЛУГА У ВАЗДУШНОЈ ПЛОВИДБИ, ПОТРАГА И СПАШАВАЊЕ

ГЛАВА I - ВАЗДУШНИ ПРОСТОР

Члан 18.

(Ваздушни простор)

Ваздушни простор БиХ је простор изнад копна и територијалног мора БиХ.

Члан 19.

(Подручје летних информација)

- (1) Ради пружања услуга летних информација и узбуњивања, министар утврђује подручје летних информација (FIR Сарајево).
- (2) Подручје летних информација може се простирати и изван ваздушног простора БиХ, до граница утврђених међународним споразумима.

Члан 20.

(Правила летења)

- (1) Правила летења у БиХ израђује ВНДСА у сарадњи са Министарством одбране БиХ, а одобрава их Министарство и објављује као министарску наредбу о ваздухопловству у року од шест мјесеци од ступања на снагу овог закона.
- (2) Правила летења за војни ваздушни саобраћај не смију угрозити безбједност цивилних ваздухоплова.
- (3) Када је то неопходно у интересу одбране или у интересу безбједности, Савјет министара, у координацији са Министарством одбране БиХ, може прогласити неке дијелове ваздушног простора забрањеним, ограниченим или опасним зонама за цивилне ваздухоплове те у том смислу доносити посебне процедуре. Забране или ограничења су, колико год је то могуће, привремени, а укидају се чим престану постојати разлози за њихову примјену.

Члан 21.

(Управљање ваздушним простором)

- (1) Управљање ваздушним простором (Airspace Management - ASM) јесте функција планирања чији је примарни циљ максимизирање употребе расположивог ваздушног простора динамичном расподелом времена коришћења и, повремено, расподелом ваздушног простора између различитих категорија корисника ваздушног простора на основу краткорочних потреба.
- (2) Обликовање (организација и структура), класификација, флексибилна употреба ваздушног простора те друге функције с циљем максималног коришћења расположивог ваздушног простора (у даљњем тексту: управљање ваздушним простором), спроводи се према одредбама овог закона и међународних споразума.
- (3) Управљање ваздушним простором у подручју летних информација утврђених у складу са одредбама става (2) овог члана у надлежности је Министарства уз сагласност Министарства одбране БиХ.
- (4) Начин управљања ваздушним простором утврђује се посебним прописом који доноси ВНДСА.

Члан 22.

(Комитет за управљање ваздушним простором)

- (1) С циљем стратешког управљања ваздушним простором (ниво 1), а ради припреме предлога битних за управљање ваздушним простором, Савјет министара оснива Комитет за управљање ваздушним простором који чине три цивилна и два војна представника.
- (2) Цивилни представници Комитета за управљање ваздушним простором из става (1) овог члана именују се на предлог Министарства, ВНДСА и пружаоца услуга, а војни представници на предлог Министарства одбране БиХ.
- (3) Чланови Комитета за управљање ваздушним простором имају право на накнаду за свој рад. Накнаде за рад чланова Комитета за управљање ваздушним простором утврђује Савјет министара посебном одлуком.

Члан 23.

(Јединица за управљање ваздушним простором)

- (1) С циљем оперативног управљања ваздушним простором (ниво 2) пружалац услуга дужан је да успостави Јединицу за управљање ваздушним простором (Airspace Management Cell - AMC), у чијем раду учествују и представници које именује Министарство одбране БиХ.
- (2) Састав Јединице из става (1) овог члана и ближе одредбе о начину њеног рада утврђују се посебним прописом који доноси ВНДСА.

Члан 24.

(Управљање ваздушним простором у реалном времену)

- (1) С циљем управљања ваздушним простором у реалном времену (ниво 3), пружалац услуга и Министарство одбране БиХ успоставиће поступке за цивилно-војну координацију и обезбиједити комуникационе системе који омогућавају међусобну размјену података како би била омогућена активација, деактивација и релокација ваздушног простора како је то одредила Јединица за управљање ваздушним простором.
- (2) Пружалац услуга дужан је да успостави процедуре за цивилно-војну координацију и комуникационе системе између организационих јединица надлежних за оперативне услуге у ваздушном саобраћају.

Члан 25.

(Организација и класификација ваздушног простора)

- (1) ВНДСА ће, у сарадњи са пружаоцем услуга, донијети правила и прописе за организацију и класификацију ваздушног простора БиХ.
- (2) Организацију и класификацију ваздушног простора БиХ (FIR Сарајево), као и пројектовање процедура за летење дефинисаће пружалац услуга у сарадњи са ВНДСА.
- (3) Провјеру и одобравање организације и класификације ваздушног простора, као и процедура за летење, спроводи ВНДСА.

Члан 26.

(Коришћење ваздушног простора)

- (1) Ваздушни простор БиХ користи се у складу са овим законом и посебним правилима и прописима које доноси ВНДСА.
- (2) У говорној комуникацији у ваздушном простору БиХ могу се користити језици у службеној употреби у БиХ и/или енглески језик. Ближе одредбе о условима и начину употребе ових језика у ваздушном простору БиХ биће утврђене посебним прописом који доноси ВНДСА.

ГЛАВА II - УСЛУГЕ У ВАЗДУШНОЈ ПЛОВИДБИ

Члан 27.

(Пружање услуга у ваздушној пловидби)

- (1) Услуге у ваздушној пловидби пружају се у подручју летних информација БиХ у сврху безбједног, редовног и несметаног одвијања ваздушног саобраћаја свих цивилних и војних ваздухоплова, уз услове и на начин утврђен овим законом и посебним прописима које доноси ВНДСА.
- (2) Пружалац услуга обезбиједиће пружање свих услуга у ваздушној пловидби уз услове и на начин утврђен овим законом и прописима донесеним на основу њега.
- (3) Пружалац услуга обавезан је да донесе оперативна упутства за рад у складу са овим законом, прописима донесеним на основу овог закона и међународним уговорима који обавезују БиХ те да своје послове обавља у складу с тим упутствима.
- (4) ВНДСА ће, у сарадњи са пружаоцем услуга, донијети правила и прописе за пружање услуга у ваздушној пловидби.

Члан 28.

(Услуге у ваздушној пловидби)

- (1) Услуге у ваздушној пловидби унутар ваздушног простора БиХ биће обезбијеђене за Општи ваздушни саобраћај (GAT) и Оперативни ваздушни саобраћај (OAT).

- (2) Пружалац услуга обезбиједиће пружање услуга у ваздушној пловидби за цивилни и војни ваздушни саобраћај. Процедуре за координацију биће утврђене посебним споразумом закљученим са Министарством одбране БиХ.
- (3) Услуге у ваздушној пловидби пружају се у подручју летних информација БиХ у сврху безбједног, редовног и несметаног одвијања ваздушног саобраћаја свих цивилних и војних ваздухоплова, уз услове и на начин утврђен овим законом и прописима донесеним на основу овог закона.
- (4) Услуге у ваздушној пловидби обухватају:
  - a) управљање ваздушним саобраћајем (ATM):
    - 1) контролу ваздушног саобраћаја (ATC),
    - 2) управљање протоком ваздушног саобраћаја (ATFCM),
    - 3) пружање летних информација (FIS),
    - 4) узбуњивање (Alerting),
    - 5) управљање ваздушним простором (ASM)
  - b) ваздухопловно информисање (AIS),
  - c) ваздухопловне комуникације, навигација и надзор (CNS),
  - d) ваздухопловна метеорологија (MET),
  - e) пројектовање, постављање, одржавање и надзор над радом и исправности техничких средстава и објеката цивилне ваздушне пловидбе.

Члан 29.

(Особље за пружање услуга у ваздушној пловидби)

- (1) ВНДСА ће донијети прописе за лиценцирање контролора летења у БиХ који ће бити у складу са Чикашком конвенцијом, прописима ЕУ и ESSAR-има.
- (2) ВНДСА ће донијети прописе за лиценцирање осталог особља за које је лиценцирање неопходно, а који ће бити у функцији пружања услуга у ваздушној пловидби, а у складу са међународним прописима и стандардима.

Члан 30.

(Контролисани аеродроми)

Аеродроми које је ВНДСА сертификовала и сходно томе класификовала означавају се као контролисани аеродроми на којима се морају обезбиједити услуге у ваздушној пловидби које се састоје од аеродромских и терминалних услуга у ваздушној пловидби. Контролисаним аеродромима биће додијељен адекватан контролисани ваздушни простор.

ГЛАВА III - ПОТРАГА И СПАШАВАЊЕ

Члан 31.

(Службе за потраге и спашавања)

- (1) На предлог Министарства, Савјет министара доноси посебан пропис којим се уређује начин успостављања служби за потраге и спашавања у складу са одредбама Чикашке конвенције.
- (2) Службе за потраге и спашавања биће успостављене на цијелој територији БиХ.
- (3) Пружалац услуга ће успоставити један Спасилачки координациони центар за цијелу територију БиХ.
- (4) Службе за потраге и спашавања сарађују са одговорнима за истраживање несрећа и одговорнима за бригу о жртвама несреће. Да би се олакшало истраживање несреће, уз јединице за спашавање ће, кад год је то могуће, бити и лица која су квалификована за вођење истраге о ваздухопловним несрећама, али та лица неће ометати примарни циљ спашавања настрадалих.
- (5) До доласка одговарајуће комисије за истраживање несреће или истражиоца, одређених према овом закону, олупина ваздухоплова неће бити помјерена више него што је то потребно за спашавање лица у ваздухоплову и одношење тијела погинулих лица. Сви помјерени предмети чувају се на мјесту несреће у складу са праксом и поступцима уобичајеним у истрази несрећа.

- (6) Министарство ће закључити посебне споразуме са службама за потраге и спашавања других држава.
- (7) ВНДСА ће вршити координацију, надзор и контролу квалитета рада служби за потраге и спашавања.

Члан 32.

(Комитет за потрагу и спашавање)

- (1) Савјет министара ће основати Комитет за потрагу и спашавање.
- (2) Надлежности Комитета за потрагу и спашавање, његов састав и трајање мандата биће одређени одлуком о оснивању Комитета за потрагу и спашавање, а у складу са Чикашком конвенцијом.
- (3) Чланови Комитета за потрагу и спашавање именују се на предлог Министарства.
- (4) Чланови Комитета за потрагу и спашавање имају право на накнаду за свој рад. Накнаде за рад чланова Комитета за потрагу и спашавање одређује Савјет министара посебном одлуком.

Члан 33.

(Организације које пружају услуге у ваздушној пловидби)

Организације које пружају услуге у ваздушној пловидби, као и сертификовани аеродроми, дио су организације за потраге и спашавања и пружају помоћ и информације које тражи Спасилачки координациони центар. Ове организације предузеће радње које оправдавају дате околности и без таквог захтјева.

Члан 34.

(Оператер ваздухоплова)

- (1) Оператер или корисник ваздухоплова, лица која су запослене у ваздухоплову или на аеродромима или другим објектима за ваздухопловство дужни су да учествују у потрази и спашавању.
- (2) Лица која су учествовала у потрази и спашавању ваздухоплова имају право на накнаду за такво учешће. Ако Министарство не одлучи другачије у појединачном случају, накнаду плаћа оператер или власник траженог, односно спашаваног ваздухоплова.

Члан 35.

(Посебни споразуми)

ВНДСА ће закључити посебне споразуме о сарадњи у области потраге и спашавања са организацијама, институцијама, правним и физичким лицима у БиХ.

ДИО ЧЕТВРТИ - АЕРОДРОМИ

Члан 36.

(Аеродроми)

- (1) Право и одговорност за изградњу и управљање аеродромима имају институције ентитета БиХ.
- (2) Институције ентитета своје право и одговорност за изградњу и управљање аеродромима могу пренијети на било које физичко и правно лице.

Члан 37.

(Потврда за аеродром и Регистар аеродрома)

- (1) Међународни и домаћи ваздушни саобраћај унутар БиХ дозвољен је само на аеродромима чији оператери посједују потврду за аеродром коју је издала ВНДСА.
- (2) ВНДСА води Регистар аеродрома. Облик и садржај Регистра аеродрома, као и начин његовог вођења утврђује се посебним прописом који доноси ВНДСА.

Члан 38.

(Услови за добијање потврде за аеродром)

- (1) За добијање потврде за аеродром, морају бити испуњени сљедећи услови:
- a) да је подносилац захтјева оператер аеродрома или је овлашћен од оператера да руководи аеродромом и буде носилац Потврде за аеродром која ће бити издата;
- b) да физичке карактеристике аеродрома и његова визуелна средства, као и околни терен, зграде, објекти и

њихове ознаке, испуњавају ИCAO стандарде и прописе ЕУ, за категорије ваздухоплова које су предвиђене да користе аеродром;

- c) да су навигациона средства и уређаји за слијетање као и други телекомуникациони уређаји и системи напајања електричном енергијом на аеродрому адекватни за предвиђене операције аеродрома;
- d) да је ниво услуга у ваздушној пловидби, које су обезбијеђене на аеродрому, у складу са овим законом;
- e) да су на аеродрому обезбијеђене метеоролошке услуге на задовољавајућем нивоу;
- f) да је програм безбједности аеродрома у складу са овим законом;
- g) да су израђени прихватљиви планови за ванредне околности на аеродрому и да ће бити ажурирани;
- h) да су успостављене одговарајуће ватрогасне и спасилачке службе с адекватним бројем одговарајућег искусног и обученог особља;
- i) да постоји унутрашња административна организација и управа аеродрома; и
- j) да је успостављена контрола, у сарадњи са локалним властима, с циљем ограничавања градње у близини аеродрома и у заштићеним зонама аеродрома, дефинисана посебним споразумом.
- (2) Приликом издавања потврда за аеродром, ВНДСА ће узети у обзир и сљедеће аспекте:
- a) могући утицај аеродрома на околину укључујући очување околине и урбани развој и
- b) да се спроводе процедуре за заштиту од буке ваздухоплова.

Члан 39.

(Услови и ограничења у вези са безбједношћу)

Приликом издавања потврде за аеродром, ВНДСА може прописати услове и ограничења за употребу аеродрома ако је то потребно у интересу безбједности ваздушне пловидбе (safety) и безбједности цивилног ваздухопловства (security).

Члан 40.

(Управљање на комерцијалној основи)

- (1) Са потврдом за аеродром, носилац потврде стиче право да управља аеродромом на комерцијалној основи и да утврђује накнаде за коришћење аеродрома и његових инсталација и објеката.
- (2) Накнаде за коришћење аеродрома и његових инсталација и објеката одобрава ВНДСА, узимајући у обзир међународне обавезе.

Члан 41.

(Услови за различите категорије и врсте аеродрома)

Услови за различите категорије и врсте аеродрома, летјелишта, хелидрома, хидродрома и терена, као и начин њиховог коришћења и сертификовања биће утврђени посебним прописом који доноси ВНДСА.

Члан 42.

(Захтјеви за обученост особља)

- (1) Захтјеви за обученост особља које обавља послове значајне за безбједност ваздушне пловидбе (safety) и безбједност цивилног ваздухопловства (security), биће утврђени посебним прописом који доноси ВНДСА.
- (2) Носилац потврде за аеродром ће издати посебне потврде о обучености особља.

Члан 43.

(Укидање и суспензија потврде за аеродром)

- (1) ВНДСА ће суспендовати потврду за аеродром издату у складу са овим законом, ако утврди да оператер аеродрома, опрема, објекти или службе нису у складу са важећим прописима, условима или ограничењима.

- (2) ВНДСА ће тражити од носиоца потврде за аеродром да у одређеном временском периоду предузме мјере за отклањање недостатака, под условом да се недостаци могу отклонити без угрожавања безбједности ваздушне пловидбе (safety) и безбједности цивилног ваздухопловства (security). До извршења мјера за отклањање недостатака ВНДСА може прописати ограничења операција на аеродрому.
- (3) ВНДСА ће укинути потврду за аеродром издату у складу са овим законом ако носилац потврде за аеродром не отклони недостатке, како је то предвиђено ставом (2) овог члана.

Члан 44.

(Обављање послова за које је одговорна БиХ)

Оператери аеродрома који су добили потврду за аеродром дужни су да у сарадњи са надлежним институцијама БиХ обезбиједу обављање послова имиграционе контроле, царинске политике и других послова који су у надлежности БиХ.

Члан 45.

(Заштитне зоне аеродрома)

- (1) ВНДСА ће донијети посебан пропис којим ће бити утврђена ограничења градње у близини аеродрома, детаљна процедура за одређивање заштитних зона аеродрома и детаљна процедура за обиљежавање ваздухопловних препрека.
- (2) Пропис из става (1) овог члана укључиваће ограничења градње, као и услове по којима ће се одобравати изузећа и дозволе за градњу.
- (3) Надлежни орган не може издати одобрење за градњу у заштитним зонама аеродрома без претходне сагласности ВНДСА.
- (4) Изван заштитне зоне аеродрома дозвола за градњу биће одобрена само уз сагласност ВНДСА, ако висина зграде износи више од 100 метара од површине. ВНДСА може увести ограничења на инсталације више од 30 метара које су смјештене на врху природних или вјештачких узвишења, под условом да врх те инсталације надмашује за више од 100 метара највише узвишење у радијусу од 1,5 километара око инсталације.

Члан 46.

(Интерференција са навигационим инсталацијама)

- (1) Ако пружалац услуга укаже ВНДСА да ће будући објекти сметати навигационим инсталацијама, ВНДСА неће издати сагласност за градњу таквих објеката. У ту сврху пружалац услуга ће обавијестити ВНДСА о локацијама свих навигационих инсталација и области око тих инсталација у којима би могло доћи до сметњи због објеката. ВНДСА ће обавјештавати пружаоца услуга о планирању градње таквих објеката.
- (2) Власник или носилац права коришћења објекта толерисаће измену објеката који ометају навигационе инсталације на начин да сметње престану, осим у случају да пружалац услуга може избјећи сметње уз трошкове који нису већи од трошкова будуће измене објекта.

Члан 47.

(Остале ваздухопловне препреке)

Одредбе члана 45. овог закона такође ће се примјењивати на остале препреке као што је дрвеће, слободне жице, стубови, бране и друге инсталације, опрему и сл.

Члан 48.

(Уклањање ваздухопловних препрека)

- (1) Власник или носилац права коришћења на објекту који премашује дозвољену висину дозволиће да висина објекта буде доведена до дозвољене, ако то од њих затражи ВНДСА. Исто важи и за остале ваздухопловне препреке.
- (2) Ако у случају из става (1) овог члана довођење до дозвољене висине није изводљиво, власник или носилац права коришћења дозволиће спровођење неопходних мјера да би се заштитила безбједност ваздушне пловидбе (safety).

Члан 49.

(Надокнада)

Ако власник или носилац права коришћења претрпе штету због примјене одредаба овог закона, биће им исплаћена правична надокнада чији ће износ узети у обзир штету или уништење објекта, као и интерес тог лица и јавни интерес.

Члан 50.

(Инсталације за мјерење буке)

- (1) Оператери аеродрома за јавну употребу дужни су да изграде и одржавају инсталације на аеродрому и у његовој близини за стално мјерење буке коју емитују ваздухоплови који полијећу и слијећу на тај аеродром, у складу са међународним стандардима.
- (2) ВНДСА, као и свака заинтересована страна, биће редовно обавјештавани о мјерењима буке.
- (3) ВНДСА може одобрити изузећа под условом да не постоји потреба да се такве инсталације граде и одржавају.

Члан 51.

(Оперативна ограничења везана за буку)

- (1) ВНДСА ће ограничити приступ аеродромима за цивилне подзвучне ваздухоплове који су на граници удољовања захтјевима без обзира на друга већ постојећа оперативна ограничења чији је циљ смањење емисије буке повезане са операцијама ваздухоплова, у складу са прописима ЕУ садржаним у ЕСАА мултилатералном споразуму.
- (2) ВНДСА ће имати једнак приступ у поступању са проблемима везаним за буку на аеродромима. ВНДСА може утврдити економске стимулације, као мјеру за управљање буком.
- (3) При разматрању оперативних ограничења, узимаће се у обзир вјероватни трошкови и добити од различитих мјера које су на располагању као и специфичне карактеристике аеродрома.
- (4) Мјере или комбинације мјера које се предузимају у складу са овим чланом неће бити рестриктивније него што је то неопходно да би се постигао успостављени циљ везан за заштиту околине за одређени аеродром. Мјере неће бити дискриминирајуће на основу националности или идентитета авио-превозника или произвођача ваздухоплова.
- (5) Оперативна ограничења заснована на ефекту (performance-based) засниваће се на карактеристикама буке ваздухоплова одређеним у поступку сертификације у складу са Чикашком конвенцијом.

Члан 52.

(Правила о процјени)

- (1) Приликом разматрања одлуке о оперативним ограничењима за дата оперативна ограничења и за карактеристике аеродрома, биће узете у обзир информације наведене у пропису ЕУ који је садржан у ЕСАА мултилатералном споразуму о успостављању правила и процедура када се ради о увођењу оперативних ограничења у погледу буке на аеродромима ЕУ.
- (2) Када се врши процјена утицаја аеродромских пројеката на околину у складу са прописом ЕУ који је садржан у ЕСАА мултилатералном споразуму о процјени утицаја одређених јавних или приватних пројеката на околину, који је на снази, сматраће се да процјена извршена у складу са тим прописом ЕУ који је садржан у ЕСАА мултилатералном споразуму удољова захтјевима из става (1), под условом да су при процјени у највећем могућем обиму узете у обзир информације наведене у пропису ЕУ који је садржан у ЕСАА мултилатералном споразуму о успостављању правила и процедура када се ради о увођењу оперативних ограничења у погледу буке на аеродромима ЕУ.
- (3) Став (1) овог члана неће се примјењивати на:
- оперативна ограничења која су већ била успостављена прије 9. априла 2005. године;
  - мање техничке измене у оперативним ограничењима, које су дјелимичне природе, а које немају никакве

значајне посљедице за трошкове авио-компанија оператера на датом аеродрому, а које су уведене послје 9. априла 2005. године.

Члан 53.

(Правила за увођење ограничења)

Ако процјена свих расположивих мјера, укључујући дјелимична оперативна ограничења, а која је извршена у складу са захтјевима из овог закона, покаже да на неком аеродрому морају бити уведене мјере у погледу буке с циљем повлачења ваздухоплова који су на граници задовољавања захтјева, за аеродром који је у разматрању примјењиваће се сљедећа правила:

- a) шест мјесеци након завршетка процјене и одлуке о увођењу оперативних ограничења на том аеродрому, ваздухопловима који су на граници задовољавања захтјева неће бити дозвољено да пружају услуге већег обима од оних пружаних у истом периоду прошле године;
- b) најраније шест мјесеци након тога, од сваког оператера може бити затражено да смањи број кретања својих ваздухоплова који су на граници задовољавања захтјева који опслужују тај аеродром по годишњој стопи која није виша од 20% од почетног укупног броја тих кретања.

Члан 54.

(Изузећа)

- (1) Ваздухоплови који су на граници задовољавања захтјева, а који су регистровани у земљи у развоју, до 28. марта 2012. године биће изузети од одредаба овог закона под условом да:
  - a) су такви ваздухоплови, којима су издати сертификати о буци по стандардима наведеним у Чикашкој конвенцији, коришћени на датом аеродрому у периоду од 1. јануара 1996. године до 31. децембра 2001. године ("референтни период"), и
  - b) да је тај ваздухоплов у референтном периоду био у регистру дате земље у развоју и да њиме и даље управља физичко или правно лице установљено у тој земљи.
- (2) У појединачним случајевима, ВНДСА може одобрити појединачне операције ваздухоплова који су на граници задовољавања захтјева које се не би могле изводити на основу других одредаба овог закона.
- (3) Ово изузеће је ограничено на ваздухоплове чије су појединачне операције такве изузетне природе да би било неразумно одбити привремено изузеће и на ваздухоплове који изводе некомерцијалне летове у сврху хуманитарне помоћи, измјена, поправки или одржавања.

Члан 55.

(Додјела аеродромских слотова)

- (1) Поступак и услови за додјелу аеродромских слотова биће утврђени посебним прописом који доноси ВНДСА, у складу са прописима ЕУ садржаним у ЕСАА мултилатералном споразуму.
- (2) Додјела аеродромских слотова вршиће се у складу са транспарентним, непристрасним и недискриминирајућим правилима.

Члан 56.

(Опслуживање на земљи)

- (1) Надлежни орган аеродрома дужан је да предузме неопходне мјере да за пружаоце услуга опслуживања на земљи обезбједи слободан приступ тржишту за пружање услуга опслуживања трећим странама и да обезбједи право на само-опслуживање.
- (2) Надлежни орган аеродрома обезбједиће да:
  - a) испоручиоци услуга опслуживања и корисници аеродрома који желе да се самоопслужују имају приступ аеродромским инсталацијама у обиму који им је неопходан за обављање њихових активности;

- b) сви услови које постави за такав приступ буду објективни, транспарентни и недискриминирајући;
  - c) простор који је на располагању за опслуживање на земљи на аеродрому дијели се између различитих испоручилаца услуга опслуживања и корисника аеродрома који врше самоопслуживање, укључујући све учеснике у тој области, у обиму који је неопходан за коришћење њихових права и за омогућавање ефективне и фер конкуренције на основу објективних, транспарентних и недискриминирајућих критеријума;
  - d) све накнаде које се наплаћују за такав приступ буду одређене у складу са објективним, транспарентним и недискриминирајућим критеријумима.
- (3) У случају постојања другог овлашћеног пружаоца услуга опслуживања на земљи, он неће бити директно или индиректно контролисан од надлежног органа аеродрома.
  - (4) ВНДСА ће посебним прописом утврдити услове за добијање потврде од другог пружаоца услуга опслуживања на земљи.
  - (5) Одредбе овог члана неће се примјењивати прије него што буду испуњени сви услови који су утврђени прописима ЕУ.

Члан 57.

(Комитет корисника аеродрома)

- (1) Надлежни орган аеродрома успоставиће Комитет корисника аеродрома од представника корисника аеродрома или организација које представљају кориснике аеродрома.
- (2) Сви корисници аеродрома имају право да буду у Комитету корисника аеродрома.

Члан 58.

(Остала питања у вези са коришћењем и употребом аеродрома)

Ближе одредбе о коришћењу и употреби аеродрома утврђују се посебним прописом који доноси ВНДСА.

ДИО ПЕТИ - ВАЗДУХОПЛОВИ

ГЛАВА I - РЕГИСТРАЦИЈА ВАЗДУХОПЛОВА

Члан 59.

(Регистар ваздухоплова)

- (1) Регистар цивилних ваздухоплова (у даљњем тексту: Регистар) води ВНДСА.
- (2) Регистар је јавна књига.
- (3) Облик и садржај Регистра, као и начин вођења Регистра уређује се посебним прописом који доноси ВНДСА.

Члан 60.

(Подобност за регистрацију)

- (1) Ваздухоплов може бити уписан у Регистар под условима да:
  - a) је власник ваздухоплова држава БиХ или један од ентитета, односно кантон или општина или физичко лице држављанин БиХ са пребивалиштем у БиХ, односно правно лице са сједиштем у БиХ,
  - b) власник ваздухоплова има доказ о брисању ваздухоплова из регистра било које друге државе,
  - c) је ваздухоплов у пловидбеном стању.
- (2) Ваздухоплов у власништву страног физичког лица са пребивалиштем у БиХ биће уписан у Регистар, под условом да ваздухоплов претежно борави у БиХ, на основу посебног прописа који доноси ВНДСА.
- (3) Захтјев за упис у Регистар подноси власник ваздухоплова или оператер ваздухоплова, уз сагласност власника, у писаној форми. Уз захтјев се прилажу докази којима се потврђује да је подносилац захтјева власник ваздухоплова, односно оператер ваздухоплова те исправе чије се подношење захтјева у складу са овим законом и прописима донесеним на основу њега. О обављеном упису у Регистар, ВНДСА издаје увјерење о регистрацији ваздухоплова подносиоцу захтјева за упис.
- (4) Власник ваздухоплова или оператер дужан је да у року од 15 дана пријави ВНДСА сваку насталу промјену података

уписани у Регистар. Промјене унесене у Регистар уносе се и у увјерење о регистрацији, ако је то примјењиво.

Члан 61.

(Привремена регистрација и регистрација ваздухоплова у закупу)

- (1) Ваздухоплов може бити привремено уписан у Регистар:
  - а) ако се ваздухоплов налази у иностранству и извршен је пренос власништва на власника у БиХ, али нису испуњени сви услови за регистрацију,
  - б) у сврхе испитивања и утврђивања летних способности и техничких особина ваздухоплова изграђеног у БиХ који није хомологован, а који задовољава техничке захтјеве за пловидбеност.
- (2) ВНДСА издаје потврду о привременој регистрацији која важи најдуже 12 мјесеци.
- (3) Страни ваздухоплов, који је у закуп узело физичко лице држављанин БиХ, односно правно лице са сједиштем у БиХ, уписује се у Регистар у року од 12 мјесеци од дана када је ваздухоплов допремљен у БиХ. Тај рок може се продужити за наредних шест мјесеци, ако то, на захтјев оператера тог ваздухоплова, одобри ВНДСА.
- (4) Одредбе овог закона које се односе на безбједност ваздушног саобраћаја примјењују се на ваздухоплов из става (3) овог члана.
- (5) Ваздухоплов уписан у Регистар и дат у закуп страном физичком или правном лицу ради обављања ваздушног саобраћаја у иностранству може бити уписан у страни регистар ваздухоплова, на захтјев закупаца уз одобрење власника, ако је то предвиђено прописима односне државе. Ако се тај ваздухоплов не уписује у страни регистар, у Регистру се води као ваздухоплов дат у закуп у иностранство.

Члан 62.

(Брисање из Регистра)

- (1) Брисање ваздухоплова из Регистра обавља се на основу захтјева власника ваздухоплова или оператера ваздухоплова уз сагласност власника, и то ако:
  - а) више нису испуњени услови прописани овим законом;
  - б) је ваздухоплов регистрован као војни ваздухоплов;
  - в) је ваздухоплов растављен, уништен или изгубљен, а потрага окончана;
  - г) ваздухоплов није имао ваљану потврду о провјери пловидбености (ARC) током протекле три године, осим ако власник није у периоду који одреди ВНДСА доставио доказ о пловидбености.
- (2) Захтјев за брисање ваздухоплова из Регистра подноси се у року од 15 дана од стицања услова прописаних овим законом.
- (3) Ако Регистар показује да над ваздухопловом постоји хипотека, ваздухоплов се не може брисати из Регистра без сагласности носиоца хипотеке или без одлуке надлежног суда.
- (4) Након брисања ваздухоплова из Регистра, ВНДСА ће одмах укинути увјерење о регистрацији тог ваздухоплова.
- (5) Након брисања ваздухоплова из Регистра, ваздухопловне исправе и књиге предају се у ВНДСА, изузев дозвола за особље. Одредба о предаји не примјењује се у случају да је извршен пренос ваздухоплова у другу државу или је на други начин регистрован у страном регистру ваздухоплова.

Члан 63.

(Државна припадност и регистарске ознаке ваздухоплова)

- (1) Ваздухоплови који су уписани у Регистар морају бити означени заставом БиХ и ознаком "E7", коју додјељује ИСАО за БиХ као и регистарском ознаком.
- (2) Страни ваздухоплов, током лета у ваздушном простору БиХ, мора носити ознаке државне припадности и регистарске ознаке утврђене прописом државе регистрације

тог ваздухоплова или ознаке предвиђене међународним уговором.

- (3) Ближе одредбе о начину означавања ваздухоплова утврђују се посебним прописом који доноси ВНДСА.

Члан 64.

(Пренос одговорности)

- (1) У складу са чланом 83бис Чикашке конвенције, ВНДСА може, путем споразума са надлежном власти цивилног ваздухопловства друге државе, пренијети одговорност успостављену Чикашком конвенцијом за ваздухоплов регистрован у БиХ на ту земљу.
- (2) ВНДСА може споразумом са ваздухопловном власти друге државе преузети одговорност, успостављену Чикашком конвенцијом, за ваздухоплов регистрован у тој земљи. Сваки такав ваздухоплов подлијеже одредбама овог закона и прописима донесеним на основу њега.

ГЛАВА II - УСЛОВИ ЗА БЕЗБЈЕДНУ УПОТРЕБУ ВАЗДУХОПЛОВА И ВАЗДУХОПЛОВНИХ УРЕЂАЈА

Члан 65.

(Технички захтјеви за пловидбеност)

- (1) Ваздухоплов и ваздухопловни уређај могу се употребљавати у БиХ само ако задовољавају услове за безбједну ваздушну пловидбу (у даљњем тексту: технички захтјеви за пловидбеност) и еколошку подобност.
- (2) Технички захтјеви за пловидбеност одређују се зависно од врсте, категорије и намјене ваздухоплова, односно од врсте и намјене ваздухопловног уређаја.
- (3) Ближе одредбе о техничким захтјевима за пловидбеност и еколошку подобност утврђују се посебним прописом који доноси ВНДСА.

Члан 66.

(Услови за употребу ваздухоплова)

- (1) Ваздухоплов се може употребљавати само према врсти, категорији и намјени, на начин прописан у одобреном летачком приручнику.
- (2) Ближе одредбе о условима и начину употребе ваздухоплова, зависно од њихове врсте, категорије и намјене, и ваздухопловним уређајима који морају бити уграђени у ваздухоплов, утврђују се посебним прописом који доноси ВНДСА.
- (3) Војни ваздухоплов БиХ, који се употребљава за летове који се не сматрају војним, мора удовољавати техничким захтјевима за пловидбеност предвиђеним овим законом и посебним прописом који доноси ВНДСА.

Члан 67.

(Пројектовање, градња и преправке)

- (1) Пројектовање, градња и преправке ваздухоплова и ваздухопловног уређаја обављају се према техничким условима за градњу који се утврђују посебним прописом.
- (2) Пројектовање, градњу и преправке ваздухоплова или ваздухопловног уређаја, техничку контролу и израду техничко-технолошке документације, може обављати само правно лице које за то овласти ВНДСА. Услови за добијање овог овлашћења утврђују се посебним прописом који доноси ВНДСА.
- (3) За обављање прегледа потребних за утврђивања испуњења услова за добијање овлашћења из става (2) овог члана, плаћа се накнада коју утврђује ВНДСА.
- (4) Изузетно од одредаба става (2) овог члана, самоизградњу или састављање ваздухоплова, његових уређаја и измјена може обављати физичко лице у складу са условима утврђеним посебним прописом који доноси ВНДСА.

Члан 68.

(Хомологација ваздухоплова и ваздухопловног уређаја)

- (1) Нови тип ваздухоплова и ваздухопловног уређаја подлијеже поступку хомологације ради утврђивања сагласности са техничким захтјевима за пловидбеност.

- (2) Испитивање ради хомологације новог типа ваздухоплова и ваздухопловног уређаја обавља правно лице које за то овласти BHDCA.
- (3) На основу пројектне и буџетске документације, те извјештаја о испитивању ради хомологације из става (1) овог члана, BHDCA потврђује хомологацију и издаје потврду о сагласности (Type Certificate Approval).
- (4) Признавање страних хомологацијских испитивања типа ваздухоплова или ваздухопловног уређаја који се први пут увози те страних типских сертификата и других одговарајућих исправа обавља BHDCA и издаје одговарајућу потврду типског сертификата.
- (5) Трошкове испитивања у поступку хомологације ваздухоплова или ваздухопловног уређаја сноси подносилац захтјева.
- (6) За обављање прегледа, ради утврђивања испуњавања услова за обављање испитивања ради хомологације из става (1) овог члана, плаћа се накнада коју утврђује BHDCA.
- (7) Ближе одредбе о хомологацији ваздухоплова и ваздухопловног уређаја и условима за добијање овлашћења за испитивање утврђују се посебним прописима који доноси BHDCA.

Члан 69.

(Увјерење о пловидбености)

- (1) Способност ваздухоплова за безбједну ваздушну пловидбу (у даљем тексту: пловидбеност ваздухоплова) утврђује се прегледом обављеним на начин утврђен овим законом и посебним прописима које доноси BHDCA, а доказује се увјерењем о пловидбености које издаје, односно продужава BHDCA.
- (2) Увјерење о пловидбености издаје се на неограничено вријеме.
- (3) Уз увјерење о пловидбености издаје се и Потврда о провјери пловидбености (ARC).
- (4) Потврда о провјери пловидбености (ARC) издаје се са роком важења од 12 мјесеци.

Члан 70.

(Одузимање увјерења о пловидбености)

- (1) Ако се инспекцијским прегледом утврди да ваздухоплов не одговара категорији или намјени наведеној у увјерењу о пловидбености ваздухоплова, односно да више не задовољава неке од услова за издавање увјерења о пловидбености, увјерење ће се одузети и о томе донијети рјешење. Одузето увјерење враћа се BHDCA.
- (2) На захтјев оператора ваздухоплова, издаће се ново увјерење о пловидбености за одговарајућу категорију, односно намјену ваздухоплова, под условом да су испуњени услови за издавање увјерења о пловидбености утврђени посебним прописом.

Члан 71.

(Пловидбеност страног ваздухоплова)

- (1) Ваздухоплови трећих земаља који слијећу на аеродроме у БиХ могу бити предмет инспекције на аеродромској платформи (SAFA inspection) ако се сумња да нису у сагласности са ICAO стандардима и прописима ЕУ. Исто се примјењује на ваздухоплове регистроване у државама чланицама ЕУ или државама супотписницама ЕСАА мултилатералног споразума.
- (2) Приликом инспекције на аеродромској платформи морају се предузети све потребне мјере којима се обезбјеђује избјегавање непотребног задржавања ваздухоплова.
- (3) Након завршетка инспекције на аеродромској платформи, вођа ваздухоплова или представник оператора мора бити информисан о налазима ове инспекције.
- (4) У случају озбиљних недостатака на ваздухоплову, извјештај о томе мора бити достављен оператору ваздухоплова и Европској комисији.
- (5) У случају да неусаглашеност ваздухоплова са ICAO стандардима представља јасну опасност за безбједност

ваздушне пловидбе (safety), оператор ваздухоплова мора добити могућност да отклони недостатке прије полијетања.

- (6) Ако не добије потврду да су мјере за отклањање недостатака спроведене прије лета на задовољавајући начин, ваздухопловни инспектор приземљиће ваздухоплов (забранили полијетање ваздухоплова), док се не отклони опасност за ваздушну пловидбу (safety). BHDCA ће без одгађања доставити информацију о приземљењу надлежним властима дотичног оператора и држави регистра ваздухоплова.
- (7) BHDCA може, у координацији са државом одговорном за операције предметног ваздухоплова или државом регистра ваздухоплова, прописати неопходне услове под којим ваздухоплову може бити дозвољено да лети до аеродрома на којем недостаци могу бити отклоњени. У случају непотпуне ваљаности увјерења о пловидбености, односно потврде о провјери пловидбености (ARC), приземљење може бити укинато само ако оператор добије одобрење за лет од државе или држава преко којих ће лет бити обављен.
- (8) Ближе одредбе о начину спровођења инспекције на платформи, критеријумима безбједносне процјене и достављању информација о инспекцијама на платформи биће утврђене посебним прописом који доноси BHDCA.

Члан 72.

(Технички лет ваздухоплова)

- (1) Ако се утврди да ваздухоплов не задовоља услове потребне за издавање увјерења о пловидбености, односно ако се на ваздухоплову за који је издато увјерење о пловидбености односно Потврда о провјери пловидбености (ARC) догоди квар, али је ваздухоплов способан за безбједан лет уз одређена ограничења, BHDCA може дозволити да такав ваздухоплов, без путника, обави лет од аеродрома на којем се затекао до аеродрома на којем ће бити обављена поправка.
- (2) Изузетно од одредбе става (1) овог члана, ваздухоплов на којем се догодио квар може и без одобрења BHDCA обавити технички прелет од аеродрома на којем се затекао до аеродрома одређења на којем ће бити обављена поправка, у складу са одговарајућим поступцима за технички прелет ваздухоплова и условима прописанима у летачко-оперативном приручнику те на начин утврђен у летачком приручнику ваздухоплова.

Члан 73.

(Наредбе о пловидбености)

- (1) BHDCA ће опозвати типски сертификат или увјерење о пловидбености ако утврди или добије извјештај од надлежне институције државе која је сертификовала одређени тип ваздухоплова или уређај ваздухоплова, или од његовог произвођача или оператора, да је до недостатка дошло усљед превида у конструкцији, уграђеним материјалима, у поступку израде и у хомологацији као и усљед неодговарајућег начина коришћења и одржавања ваздухоплова и уређаја ваздухоплова, све док се тај недостатак не отклони.
- (2) Сваки власник/оператор ваздухоплова који је регистрован у БиХ обавезан је да консултује европске регулаторне и друге информације о држави дизајна у смислу провјера које је потребно обавити у вези са потенцијалним недостацима на ваздухоплову и уређајима у ваздухоплову који је регистрован у БиХ из разлога који се наводе у ставу (1) овог члана, будући да оператор те недостатке треба да отклони у одређеном временском року.
- (3) Ако оператор ваздухоплова не испоштује налоге наведене у ставу (2) овог члана, увјерење о пловидбености предметног ваздухоплова постаје неважеће и забрањује се његово коришћење.
- (4) Ако се недостатак на који упућује став (1) овог члана открије на ваздухоплову који је произведен и сертификован у БиХ, BHDCA ће смјеста пријавити тај недостатак институцији надлежној за питања ваздушног саобраћаја

државе у коју је ваздухоплов извезен и на коју је регистрован.

- (5) Ако се недостатак на који упућује став (1) овог члана открије на бх. ваздухоплову произведеном у иностранству, а чија је хомологација призната у БиХ и којем је издато увјерење о пловидбености, ВНДСА ће смјеста пријавити тај недостатак институцији надлежној за питања ваздушног саобраћаја државе у којој је хомологација обављена.

Члан 74.

(Обавеза одржавања ваздухоплова и ваздухопловног уређаја)

- (1) Оператер ваздухоплова и ваздухопловног уређаја обавезан је да током употребе прегледа и провјерава ваздухоплов и ваздухопловни уређај и одржава их у стању које обезбјеђује безбједну ваздушну пловидбу у складу са одредбама овог закона и посебног прописа који доноси ВНДСА.
- (2) Прегледи и провјере, поправке, замјене и превентивно одржавање ваздухоплова и ваздухопловног уређаја (у даљњем тексту: одржавање), те обнове и измјене на ваздухоплову и ваздухопловном уређају, као и техничка контрола и контрола квалитета обављених радова, морају се обављати у складу са овим законом и посебним прописом који доноси ВНДСА, као и техничким упутствима произвођача за одређени тип ваздухоплова и ваздухопловног уређаја.
- (3) Оператер ваздухоплова обавезан је да, у складу са прописом који доноси ВНДСА, обезбједи провјеру ваздухоплова прије сваког узлијетања, ради утврђивања способности ваздухоплова за безбједну ваздушну пловидбу (пловидбеност), а лице овлашћено за провјеру ваздухоплова обавезно је да својим потписом у одговарајућој књизи ваздухоплова потврди да је провјера обављена и да је ваздухоплов пловидбен.

Члан 75.

(Особе за одржавање)

- (1) Одржавање, обнову, измјене и техничку контролу одржавања ваздухоплова и ваздухопловног уређаја, израду техничко-технолошке документације и оперативни-техничких поступака, те контролу квалитета обављених радова могу вршити лица која задовољавају услове прописане посебним прописом који доноси ВНДСА.
- (2) Правном лицу из става (1) овог члана, које поднесе доказе о испуњавању услова, ВНДСА издаје потврду о испуњењу тих услова.
- (3) За обављање прегледа ради утврђивања испуњености услова за издавање потврде из става (2) овог члана плаћа се накнада коју утврђује ВНДСА.

Члан 76.

(Повјеравање одржавања страном лицу)

- (1) Ако оператер ваздухоплова повјерава одржавање ваздухоплова и ваздухопловног уређаја страном лицу, обавезан је да ВНДСА поднесе доказ да је надлежни орган државе у којем то лице има сједиште овластио то лице за одржавање тог типа ваздухоплова и ваздухопловног уређаја. Страном лицу, на његов захтјев, ВНДСА издаје потврду о испуњавању услова за одржавање ваздухоплова уписаног у Регистар, у складу са посебним прописом који доноси ВНДСА.
- (2) Ако се ваздухоплов уписан у Регистар даје у закуп страном лицу, оператер, односно власник ваздухоплова, обавезан је да уговором обезбједи одржавање ваздухоплова и ваздухопловног уређаја према одобреном програму за одржавање континуитета пловидбености, код лица које је за те послове овлашћено и које испуњава услове у складу са одредбама става (1) овог члана.
- (3) За обављање прегледа ради утврђивања испуњености услова за одржавање ваздухоплова из става (1) овог члана плаћа се накнада коју утврђује ВНДСА.

Члан 77.

(Програм за одржавање ваздухоплова и ваздухопловног уређаја ради обезбјеђивања континуитета пловидбености)

- (1) Одржавање и техничка контрола ваздухоплова и ваздухопловног уређаја обавља се према програму за одржавање континуитета пловидбености (у даљњем тексту: програм одржавања), који се утврђује за сваки тип и модел ваздухоплова и ваздухопловног уређаја.
- (2) Програм одржавања садржи план и прописане поступке за одржавање ваздухоплова и ваздухопловног уређаја, те рокове и начин њиховог извршења, а утврђује се у складу са прописом донесеним на основу овог закона, захтјевима за одржавање које одобри надлежни орган државе произвођача, техничким упутствима произвођача за одржавање тог типа ваздухоплова и ваздухопловног уређаја, начином њихове употребе и резултатима провјере њихове поузданости током употребе.
- (3) Програм одржавања, на предлог оператера ваздухоплова, одобрава ВНДСА.
- (4) За утврђивање услова за одобравање програма одржавања плаћа се накнада коју утврђује ВНДСА.

Члан 78.

(Исправе и књиге ваздухоплова)

- (1) Ваздухоплов који се употребљава у ваздушном саобраћају мора имати прописане исправе и књиге.
- (2) Исправе и књиге ваздухоплова служе као доказ о идентитету, пловидбености и другим карактеристикама ваздухоплова.
- (3) Врсте исправа и књига из става (1) овог члана, њихов садржај, те начин вођења књига уређују се посебним прописом који доноси ВНДСА.

Члан 79.

(Употреба службених језика)

- (1) Исправе и књиге ваздухоплова морају бити написане на језицима у службеној употреби у БиХ или на енглеском језику.
- (2) Исправе и књиге ваздухоплова који учествују у међународном ваздушном саобраћају могу бити састављене на језицима у службеној употреби у БиХ и на енглеском, или на енглеском језику.

Члан 80.

(Исправе и књиге страних ваздухоплова)

- (1) Исправе и књиге страних ваздухоплова, издате у складу са прописима државе регистрације ваздухоплова, вриједне у БиХ ако је то предвиђено међународним уговором или уз услов узajамности.
- (2) Изузетно од одредбе става (1) овог члана, исправе и књиге страног ваздухоплова вриједне у БиХ и без услова узajамности, ако је то страном ваздухоплову, у складу са овим законом, признато у одобрењу.

ДИО ШЕСТИ - ВАЗДУХОПЛОВНО ОСОБЉЕ

Члан 81.

(Ваздухопловно особље)

- (1) Ваздухопловно особље је ваздухопловно овлашћено особље и ваздухопловно стручно особље.
- (2) Ваздухопловно овлашћено особље је особље које на основу дозволе обавља послове који непосредно утичу на безбједност ваздушне пловидбе (safety). Ваздухопловно стручно особље је особље које на основу потврде о обучености обавља послове који посредно утичу на безбједност ваздушне пловидбе (safety).
- (3) ВНДСА ће посебном одлуком утврдити послове који непосредно и посредно утичу на безбједност ваздушне пловидбе (safety).
- (4) Дозволу за ваздухопловно овлашћено особље издаје ВНДСА. Потврду о обучености издаје и продужава центар за обуку ваздухопловног стручног особља или друго правно лице које овласти ВНДСА.

- (5) Услови које треба да испуњава правно лице из става (4) овог члана утврђују се посебним прописом који доноси ВНДСА.

Члан 82.

(Здравствена способност)

- (1) Здравствена способност ваздухопловног особља утврђује се љекарским прегледом, обављеним уз услове и на начин утврђен посебним прописом који доноси ВНДСА.
- (2) Љекарске прегледе из става (1) овог члана могу обављати здравствене установе (АМС) или овлашћени љекари (АМЕ) који испуњавају прописане услове и које овласти ВНДСА.
- (3) Резултат љекарског прегледа биће потврђен љекарским увјерењем издатим ваздухопловном особљу у складу са посебним прописима који доноси ВНДСА.

Члан 83.

(Стране дозволе)

- (1) ВНДСА може страну дозволу учинити важећом да би имаоца дозволе вршио овлашћења на ваздухоплову регистрованом у БиХ, ако је та страна дозвола издата под условима који нису мање захтјевни од оних који се примјењују на ВНДСА дозволе. Валидација ће бити потврђена потврдом о валидацији. Потврда о валидацији важиће само заједно са страном дозволом на којој је заснована и само онолико дуго колико буде важила та страна дозвола, односно овлашћење уписано у дозволу.
- (2) ВНДСА ће прописати услове и начине привременог прихватања стране дозволе, овлашћења, одобрења, ауторизације и потврде о обучености (валидација) и издавање домаће дозволе, овлашћења, одобрења, ауторизације и потврде о обучености (нострификација) на основу дозволе, овлашћења, одобрења, ауторизације и потврде о обучености стечене у иностранству.
- (3) Валидацију и нострификацију стране потврде о обучености издаје и продужава центар за обуку ваздухопловног стручног особља или друго правно лице које овласти ВНДСА.
- (4) У дозволи и потврди о валидацији ВНДСА одредиће овлашћења имаоца, као и ограничења и посебне услове које се могу примijenити.

Члан 84.

(Обуке у Оружаним снагама БиХ)

Услови и начин признавања обука спроведених у Оружаним снагама БиХ из области цивилног ваздухопловства биће утврђени посебним прописом који доноси ВНДСА.

Члан 85.

(Летачка посада)

- (1) Ниједно лице не може радити као члан летачке посаде ваздухоплова у ваздухоплову регистрованом у БиХ ако не посједује важећу дозволу коју је издала ВНДСА или страну дозволу коју је ВНДСА учинила важећом издавањем потврде о валидацији.
- (2) Страним ваздухопловом у БиХ могу оперирати лица која посједују стране дозволе, ако су такве дозволе признате у БиХ у складу са међународном конвенцијом или споразумом са државом њиховог регистра.
- (3) ВНДСА ће донијети прописе којим уређује попуњавање ваздухоплова посадом, као и врсте дозвола и потврда о обучености ваздухопловног овлашћеног и стручног особља, овлашћења, одобрења која могу бити уписана у дозволе и потврде о обучености, посебне ауторизације које могу стећи имаоци дозвола; услове и начин стицања, издавања, обнављања и продужавања дозвола, овлашћења, одобрења, ауторизација, потврда о обучености; програме за стручно оспособљавање, провјере и утврђивање стручне способности; услове које морају испуњавати правна лица која обављају стручно оспособљавање.

Члан 86.

(Обавезе имаоца дозволе)

- (1) Имаоца дозволе или потврде о валидацији дужан је да обавијести ВНДСА о околностима које утичу на његову способност да примјењује овлашћења из своје дозволе.
- (2) Дозвола, овлашћење, одобрење, ауторизација и потврда о обучености биће издати на одређени период, у складу са посебним прописом који доноси ВНДСА.

Члан 87.

(Накнаде)

Накнаде за издавање дозвола, потврда о обучености, потврда о валидацији, потврда о нострификацији, одобрења за рад организацијама за оспособљавање и признавање обука из Оружаних снага БиХ утврђују се посебном одлуком ВНДСА.

Члан 88.

(Регистар дозвола ваздухопловног особља)

- (1) ВНДСА води Регистар дозвола ваздухопловног овлашћеног особља, које је лиценцирано према овом закону и прописима донесеним на основу њега. Лица којима су издате потврде о валидацији такође ће бити регистрована.
- (2) ВНДСА ће у Регистру дозвола ваздухопловног особља чувати сву документацију која је поднесена ради издавања, обнове и продужења сваке дозволе, овлашћења, одобрења и ауторизације, као и потврде о валидацији.

Члан 89.

(Опозив и суспензија дозвола)

- (1) ВНДСА ће трајно одузети дозволу или је одузети привремено, на одређени временски период, ако је имаоца дозволе:
  - a) био нарочито немаран што се тиче безбједности ваздушне пловидбе (safety) или је вршио овлашћења из дозволе док је био под утицајем алкохола, наркотика или других дрога, који су га учинили неспособним за сигурно извршавање своје дужности;
  - b) учестало кршио закон, наредбе или прописе цивилног ваздухопловства;
  - c) оцијенен неспособним да извршава дужности у ваздухоплову из медицинских или психолошких разлога;
  - d) показао недовољно знање или вјештину да адекватно извршава привилегије своје дозволе.
- (2) ВНДСА ће привремено одузети дозволу до резултата званичне истраге и док се не донесе коначна одлука.
- (3) Ако су ваздухопловне наредбе или правила прекршени у мањем обиму, ВНДСА ће издати писмо упозорења.
- (4) Одредбе овог члана једнако ће се односити и на потврде о валидацији страних дозвола у БиХ.

Члан 90.

(Тестови и испитивања)

ВНДСА може од имаоца дозволе или потврде о валидацији, у било које вријеме након издавања, захтијевати да се подвргне теоретским и практичним тестовима како би се верификовала његова компетентност, или да се подвргне љекарским или психолошким испитивањима како би се одредила његова способност.

Члан 91.

(Летачка обука)

За летачку обуку и поједине летове посебне природе ВНДСА може посебним прописом утврдити изузећа од одредаба овог закона.

ДИО СЕДМИ - ВАЗДУХОПЛОВНЕ ОПЕРАЦИЈЕ

Члан 92.

(Захтјеви за потврде, радне дозволе и одобрења)

- (1) У БиХ услуге комерцијалног ваздушног превоза за накнаде или изнајмљивање може пружати само правно или физичко лице које посједује Потврду ваздушног оператора (Air Op-

ератор сертификате - АОС) и Радну дозволу (Operating licence), издате у складу са овим законом, или потврду коју је издао одговарајући орган власти стране државе, ако се таква страна потврда признаје у БиХ, у складу са међународном конвенцијом и прописима ЕУ садржаним у ЕСАА мултилатералном споразуму. Неопходан, али не и довољан услов за издавање Радне дозволе је посједовање АОС-а. Услови и начин издавања АОС-а и Радне дозволе прописани су посебним прописом који доноси ВНДСА.

- (2) Ниједно лице не може пружати услуге из ваздуха (Aerial Work) за накнаду, или изнајмљивање у ваздушном простору БиХ, осим ако не посједује Потврду за пружање услуга из ваздуха, издату у складу са овим законом или издату од одговарајућих органа власти стране државе, ако се таква страна потврда признаје у БиХ, у складу са међународном конвенцијом или споразумом. Услови и начин издавања потврде за пружање услуга из ваздуха утврђени су посебним прописом који доноси ВНДСА.
- (3) Комерцијална активност за изнајмљивање ваздухоплова сматра се ваздушном услугом за коју се захтијева посједовање АОС.
- (4) За некомерцијалне операције комплексних ваздухоплова са моторним погоним, ВНДСА може захтијевати посебно одобрење (декларацију).
- (5) ВНДСА може прописати да се захтијевају посебна одобрења за обављање егзибиција у ваздуху, такмичења и других посебних активности. Таква одобрења се могу издати када су такве активности прихватљиве за околину и када не изазивају опасност за живот и здравље људи на земљи. Услови и начин издавања посебних одобрења биће регулисани посебним прописом који доноси ВНДСА.
- (6) У оквиру својих законских овлашћења за надзор безбједности летења имаоца АОС-а и потврда за пружање услуга из ваздуха, ВНДСА може одобравати одступања, односно изузећа у погледу примјене овог закона, с тим да је у сваком тренутку задржан једнак ниво безбједности ваздушне пловидбе.
- (7) За издавање потврда, дозвола и одобрења из овог члана, ВНДСА ће наплаћивати накнаде. Износ накнаде биће регулисан посебним прописом који доноси ВНДСА.

Члан 93.

(Потврда ваздушног оператера - АОС)

- (1) ВНДСА ће издати АОС под условом да оператер демонстрира: адекватну организацију и метод управљања и надгледања летних операција, програме обуке и аранжмане за одржавање ваздухоплова, сходно природи и обиму наведених операција. С циљу осигурања безбједности операција комерцијалног ваздушног превоза, ВНДСА примјењује прописе којима се дефинишу услови за издавање АОС-а за различите категорије ваздушног превоза.
- (2) Имаоци АОС-а као и страни ваздушни оператери неће уживати права из својих потврда ако не посједују важеће осигурање прихваћено од ВНДСА, које покрива одговорности за штету изазвану њиховим операцијама.
- (3) АОС се издаје на утврђени период важења и може се обновити ако имаоца АОС-а задовољава захтјеви који се примјењују у моменту обнове и подлиже издавању новог рјешења ВНДСА. ВНДСА мора бити увјерена да ће сваки имаоца АОС-а остати способан да, у сваком тренутку, гарантује безбједност својих операција.
- (4) Уз потврду ваздушног оператера, ВНДСА издаје спецификацију операција са детаљима одобрених операција и условима и ограничењима који се наводе у потврди. ВНДСА може ограничити вријеме валидности спецификације операција и може је допунити ако и када је то захтијевано.
- (5) Сваки имаоца АОС-а извјештаваће ВНДСА о свим промјенама које могу штетно дјеловати на питања која су била основ за издавање потврде или спецификације

операција. Имаоца потврде не може уживати привилегије које нису наведене у потврди.

Члан 94.

(Радна дозвола ваздушних оператера - Operating licence)

- (1) Сва правна и физичка лица која обављају комерцијални ваздушни превоз путника, поште и терета (АОС оператери) у ваздушном простору БиХ, као и локални летови који укључују превоз за накнаду са поласком и доласком на исти аеродром, морају посједовати радну дозволу (Operating licence), у складу са прописима ЕУ који су на снази.
- (2) Радна дозвола из става (1) овог члана не подразумејева било које право приступа специфичним рутама или тржиштима.
- (3) Радне дозволе ваздушним оператерима издаје ВНДСА на утврђени временски период. Када ваздушни оператер прекине операције у трајању од шест мјесеци, или није почео операције у периоду од шест мјесеци након добијања радне дозволе, дужан је да обнови захтјев за издавање радне дозволе.
- (4) Услови, правила и процедуре за издавање радних дозвола биће утврђени посебним прописом који доноси ВНДСА.
- (5) ВНДСА одбиће издавање радне дозволе ако подносилац захтјева није у могућности да докаже своју финансијску способност или да испуни тражене услове, прописане посебним прописом који доноси ВНДСА.
- (6) Ваздушни оператери (АОС) из државе потписнице ЕСАА мултилатералног споразума морају имати радну дозволу ако намјеравају да обављају ваздушни превоз према и из БиХ, осим ако билатералним или мултилатералним уговором није утврђено другачије.

Члан 95.

(Рутне дозволе за обављање редовног ваздушног превоза)

- (1) Ваздушним оператерима из БиХ и ваздушним оператерима из држава потписница ЕСАА мултилатералног споразума који посједују АОС, биће дозвољено да остварују права на рутама унутар земаља потписница ЕСАА мултилатералног споразума. Ови оператери морају имати рутну дозволу (одобрење), у складу са прописима ЕУ.
- (2) Страни ваздушни оператери који посједују АОС, а који нису оператери из држава потписница ЕСАА мултилатералног споразума морају имати рутно одобрење за коришћење саобраћајних права на рутама унутар БиХ. Рутно одобрење издаје ВНДСА. Приликом издавања рутног одобрења, ВНДСА ће узети у обзир услове дефинисане билатералним уговором између БиХ и државе страног ваздушног оператера.
- (3) ВНДСА може да одбије издавање рутних одобрења ако захтијевано рутно одобрење угрожава јавни интерес, нарочито с циљем спречавања саобраћајна загушења или еколошких проблема.
- (4) Ваздушним оператерима који посједују АОС и ваздухопловима који су предмет забране летења у складу са прописима ЕУ који су на снази биће забрањено летење у ваздушном простору БиХ.

Члан 96.

(Одобрење за обављање нередовног ваздушног превоза)

- (1) За комерцијалне ваздухопловне операције које нису редовне, ВНДСА може издати одобрења за обављање нередовног ваздушног превоза.
- (2) Услови за издавање одобрења за обављање нередовног ваздушног превоза, као и случајеви у којима ова одобрења нису потребна, утврђују се посебним прописима које доноси ВНДСА.

Члан 97.

(Укидање и суспензија потврда и дозвола)

- (1) Ако ВНДСА утврди да се привилегије из АОС или дозволе користе у супротности са примјењивим законима, рјешењима, прописима, условима и ограничењима или ван обима спецификације операција, укинуће АОС или дозволу, или ће их суспендовати до отклањања утврђених

недостатака. Ако је то довољно у погледу безбједности летења, ВНДСА ће као алтернативну мјеру прописати додатна ограничења у спецификацији операција, до предузимања поступака за корекцију.

- (2) Дозвола издата у складу са овим законом може бити укинута ако је ималац знатно одступио од услова за њено издавање или ако се установи да носилац није у могућности да ужива привилегије на прикладан начин и ако се ситуација није поправила у прописаном року. Дозвола се аутоматски сматра неважећом ако је АОС имаоца истекао, или је укинута или суспендован.

Члан 98.

(Тарифе и саобраћајни програми)

- (1) Ваздушни оператери који посједују АОС слободно формирају тарифе и друге цијене ваздушног превоза, у складу са прописима ЕУ који су на снази. Ваздушни оператери који посједују АОС обавезни су да доставе у ВНДСА информацију о примјењиваним тарифама и другим цијенама ваздушног превоза на начин и у временским роковима који се утврђују посебном одлуком ВНДСА.
- (2) ВНДСА одобрава саобраћајне програме (ред летења) ваздушних оператора из става (1) овог члана који се примјењују у редовном ваздушном превозу, а у складу са билатералним или мултилатералним споразумима у којима је БиХ супотписница. Ови оператери обавезни су да доставе у ВНДСА информацију о планираним саобраћајним програмима, укључујући и доказе да је програм прихватља заинтересована аеродромска управа у БиХ.

ДИО ОСМИ - БЕЗБЈЕДНОСТ ВАЗДУШНЕ ПЛОВИДБЕ (SAFETY) И БЕЗБЈЕДНОСТ ЦИВИЛНОГ ВАЗДУХОПЛОВСТВА (SECURITY)

ГЛАВА I - БЕЗБЈЕДНОСТ ВАЗДУШНЕ ПЛОВИДБЕ (SAFETY)

Члан 99.

(Посебна правила за безбједност ваздушне пловидбе - safety)

- (1) ВНДСА ће посебним прописом утврдити правила за управљање ваздухопловом како би се спријечиле несреће, штета и неугодности.
- (2) ВНДСА ће донијети прописе о ваздушном превозу робе која се може сматрати опасном, али чији ваздушни превоз није забрањен. Такви прописи биће усклађени са стандардима и препорученом праксом Чикашке конвенције.
- (3) Из разлога безбједности ваздушне пловидбе (safety), пружалац услуга може, преко овлашћених лица - контролора, захтијевати да вођа ваздухоплова одмах приземљи ваздухоплов на најближи погодан аеродром.
- (4) У случају ваздухоплова без пилота или безмоторних ваздухоплова или ваздухоплова који су на неки други начин необичајеног карактера, ВНДСА може дозволити изузимање од одредаба овог закона. Таква изузећа могу бити донесена једино када то није против интереса безбједности ваздушне пловидбе (safety).
- (5) Уз консултације са надлежним институцијама БиХ, ВНДСА ће посебним прописом утврдити услове за инсталирање и употребу радио-опреме у ваздухоплову и на земљи у сврхе цивилног ваздухопловства.

ГЛАВА II - БЕЗБЈЕДНОСТ ЦИВИЛНОГ ВАЗДУХОПЛОВСТВА (SECURITY)

Члан 100.

(Програм безбједности цивилног ваздухопловства БиХ)

- (1) Савјет министара донијеће прописе којим ће се обезбиједити поштовање и примјена међународних конвенција и протокола који се односе на акте незаконитог ометања усмјереног против цивилног ваздухопловства, његових објеката и средстава, а у интересу безбједности и ефикасности међународног и домаћег цивилног ваздухопловства.
- (2) Савјет министара ће, на предлог Министарства донијети одлуку којом ће успоставити Програм безбједности

цивилног ваздухопловства Босне и Херцеговине (security), (у даљњем тексту: Програм безбједности БиХ). Одлука о успостављању Програма безбједности БиХ биће објављена у "Службеном гласнику БиХ".

- (3) Програм безбједности БиХ садржи све мјере, радње и поступке превентивне заштите од аката незаконитог ометања у цивилном ваздухопловству, дјеловања у условима повишеног степена пријетње и дјеловања у кризним ситуацијама, на начин и у складу са међународним обавезама БиХ.
- (4) Програм безбједности БиХ чине општи дио и прилози. Општи дио и прилози сматрају се јединственим документом и као такви ће бити и тумачени.
- (5) Програма безбједности БиХ има статус документа повјерљиве природе и неће бити објављен у "Службеном гласнику БиХ". Програм безбједности БиХ доставља се на начин утврђен посебним прописом који доноси ВНДСА.

Члан 101.

(Програм осposобљавања особља и програм контроле квалитета)

- (1) Програм осposобљавања особља из области безбједности цивилног ваздухопловства и Програм контроле квалитета безбједности цивилног ваздухопловства прилози су Програма безбједности БиХ и његов саставни дио, израђени на начин и у складу са међународним обавезама БиХ.
- (2) Програм осposобљавања особља из области безбједности цивилног ваздухопловства садржи правила и процедуре везане за квалификације, одабир, селекцију, обуку и сертификавање особља које по било којем основу обавља послове у цивилном ваздухопловству.
- (3) Програм контроле квалитета безбједности цивилног ваздухопловства садржи правила и процедуре који се односе на елементе контроле квалитета, квалификације и овлашћења за особље које спроводи те елементе и листе по којима се спровode поједини елементи контроле квалитета.

Члан 102.

(Државни комитет безбједности)

- (1) Савјет министара ће, на предлог Министарства, донијети одлуку којом ће успоставити Државни комитет безбједности цивилног ваздухопловства Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Државни комитет БиХ), а с циљем континуиране сарадње између надлежних тијела БиХ, током спровођења превентивних мјера, радњи и поступака безбједности те дјеловања у кризним ситуацијама изазваним актима незаконитог ометања.
- (2) Одлука о успостављању Државног комитета БиХ биће објављена у "Службеном гласнику БиХ".
- (3) У раду Државног комитета БиХ учествују представници тијела надлежних за поједине аспекте безбједности цивилног ваздухопловства (security) у БиХ.
- (4) У смислу овог закона, Министарство је одговорно тијело које ће:
- на предлог ВНДСА предложити измјене и допуне Програма безбједности БиХ;
  - обезбиједити функционисање и рад Државног комитета БиХ.
- (5) У смислу овог закона, ВНДСА је стручно и координационо тијело за питања безбједности цивилног ваздухопловства (security) у БиХ које ће:
- припремити и прибавити мишљења надлежних органа за израду прописа из области безбједности цивилног ваздухопловства (security);
  - утврдити начине координирања активности између тијела у БиХ, одговорних за различите аспекте Програма безбједности БиХ;
  - спроводити елементе контроле квалитета безбједности цивилног ваздухопловства БиХ (security) по свим сегментима и одредбама Програма безбједности БиХ;

- d) сарађивати са међународним институцијама цивилног ваздухопловства и одговарајућим властима других;
  - e) извјештавати Министарство у погледу развоја и спровођења Програма безбједности БиХ.
- (6) Чланови Државног комитета БиХ имају право на накнаду. Накнаду чланова Државног комитета БиХ утврђује Савјет министра посебном одлуком.

Члан 103.

(Примјена Програма безбједности)

- (1) Пружалац услуга ће успоставити, примијенити и одржавати Програм безбједности пружаоца услуга на начин како је то дефинисано Програмом безбједности БиХ. Програм безбједности пружаоца услуга одобрава ВНДСА.
- (2) Оператер аеродрома ће успоставити, примијенити и одржавати Програм безбједности аеродрома на начин како је то дефинисано Програмом безбједности БиХ. Програм безбједности аеродрома одобрава ВНДСА.
- (3) Ваздушни оператер ће успоставити, примијенити и одржавати Програм безбједности ваздушног оператера на начин како је то дефинисано Програмом безбједности БиХ. Програм безбједности ваздушног оператера одобрава ВНДСА.
- (4) Остала тијела одговорна за поједине сегменте безбједности цивилног ваздухопловства у БиХ успоставиће, примијенити и одржавати процедуре, упутства, планове и програме безбједности на начин како је то утврђено Програмом безбједности БиХ. Ове документе одобрава ВНДСА.
- (5) Оператер аеродрома и ваздушни оператер успоставиће Аеродромски комитет за безбједност, односно Комитет за безбједност ваздушног оператера на начин дефинисан Програмом безбједности БиХ. Оператер аеродрома и ваздушни оператер извјештаваће ВНДСА о раду и сваком инциденту на аеродрому којим је била или могла бити угрожена безбједност цивилног ваздухопловства.
- (6) Сваку промјену која се тиче суштинског садржаја у Програму безбједности аеродрома односно Програму безбједности ваздушног оператера, прије ступања на снагу, одобрите ВНДСА.

Члан 104.

(Страни ваздушни оператер)

- (1) Ваздушни оператери друге државе који обављају ваздухопловне операције у/из БиХ доставиће ВНДСА Програм безбједности ваздушног оператера и одобрење надлежног органа државе регистра.
- (2) ВНДСА ће признати свако такво одобрење, али може затражити да ваздушни оператер усклади дијелове свог програма безбједности са специфичним захтјевима датог аеродрома у БиХ.

Члан 105.

(Дјела незаконитог ометања)

- (1) У смислу овог закона, дјелима незаконитог ометања сматрају се:
  - a) отмица ваздухоплова;
  - b) оружани напади на објекте и уређаје цивилног ваздухопловства, особље и путнике;
  - c) уништавање ваздухоплова;
  - d) постављање, учествовање или навођење на постављање на/у ваздухоплов (у употреби или ван оперативне употребе) направе или материје која би могла изазвати такву штету да ваздухоплов више не може летјети, односно угрозити безбједност ваздухоплова у лету;
  - e) насиље усмјерено против лица у ваздухоплову у лету, ако постоји могућност да такав чин угрози безбједност тог ваздухоплова и лица у њему,
  - f) уништење или оштећење објеката и уређаја ваздухопловне навигације, односно ометање њиховог рада, ако би такав чин могао угрозити безбједност ваздухоплова у лету;

- g) незаконита и намјерна употреба и коришћење било које направе, материје или оружја:

- 1) за извршење дјела насиља против лица које на аеродрому обавља одређени посао у међународном цивилном ваздухопловству, које има или би могло имати за посљедицу тешке повреде или смрт,
  - 2) за уништење или тешко оштећење објеката, опреме или средстава на аеродрому, ваздухоплова ван употребе који се на њему налазе, ако такав чин угрожава или може угрозити безбједност аеродрома, односно безбједност цивилног ваздухопловства;
- h) давање или преношење информација за које се зна да су нетачне, чиме се угрожава безбједност ваздухоплова у лету;
  - i) друга дјела којима би се на било који начин угрозила безбједност цивилног ваздухопловства.
- (2) Непримјерена понашања путника "unruly passenger" у току лета чији поступци могу или су угрозити безбједност ваздухоплова у лету сматрају се дјелима незаконитог ометања. Вођа ваздухоплова ће о сваком таквом случају, одмах након слијетања ваздухоплова, обавијестити надлежно полицијско тијело на аеродрому, које у складу са својим овлашћењима предузима даље законом прописане мјере.

Члан 106.

(Програм олакшица)

У интересу ефикасног и редовног одвијања цивилног ваздушног саобраћаја, Савјет министара донијеће Програм олакшица у цивилном ваздушном саобраћају БиХ на предлог Министарства.

Члан 107.

(Забране)

- (1) Савјет министара изричито ће дозволити да војна опрема може бити транспортована цивилним ваздухопловом, у складу са Чикашком конвенцијом и другим прописима којима се уређује транспорт војне опреме и оружја у цивилном ваздушном саобраћају.
- (2) Министар ће у сарадњи са министром одбране и министром спољне трговине и економских односа донијети одлуку којом се утврђује шта се сматра војном опремом.
- (3) Није дозвољено уносити оружје у путничку кабину ваздухоплова укљученог у комерцијални ваздушни транспорт, осим ако га не носе обучени и овлашћени авио-маршали, уз услов да је то претходно договорено са оператером и вођом ваздухоплова.
- (4) Посебним прописима које доноси ВНДСА биће регулисан прихват, чување и транспорт хладног и ватреног оружја и муниције (за које постоји одобрење за ношење) на аеродромима у БиХ и њихов превоз комерцијалним ваздухопловима.

ГЛАВА III - НЕСРЕЋЕ И ИНЦИДЕНТИ СА
ВАЗДУХОПЛОВИМА

Члан 108.

(Истраживање несрећа и инцидената)

- (1) Министарство ће успоставити Јединицу за истраживање несрећа и инцидената и утврдити начин и услове за спровођење поступка истраживања несрећа и инцидената у складу са међународним прописима и стандардима.
- (2) ВНДСА донијеће прописе који се примјењују у истрагама несрећа и инцидената, као и прописе за обавјештавање и извјештавање о несрећама и инцидентима.
- (3) Ако се током лета ваздухопловом деси несрећа утврђена Чикашком конвенцијом - Анексом 13, биће спроведена истрага о тој несрећи, у складу са прописима донесеним на основу овог закона, ради утврђивања њених узрока као и повреда и штете која је притом настала.

- (4) Истрага ће такође бити спроведена ако се догоди инцидент утврђен Чикашком конвенцијом - Анексом 13, или ако се догоди било шта што указује на озбиљан квар ваздухоплова на било којем ваздухопловном објекту или служби на земљи, у складу са прописима донесеним на основу овог закона.
- (5) Министар ће именовати комисију за спровођење истраге. У мање компликованим случајевима Министарство истрагу може повјерити једном истражиоцу.
- (6) Комисија за спровођење истраге, или истражилац, имаће приступ неопходним оперативним, техничким и правним стручним мишљењима везаним за предметну истрагу. Ако случај то захтијева, органи власти који су именовали комисију или истражиоца могу захтијевати помоћ страних цивилних ваздухопловних власти и тијела за истраживање несрећа.
- (7) Основни циљ истраге несреће или инцидента је њихово спречавање. Циљ ове активности није да одреди кривицу или одговорност.
- (8) Комисија за спровођење истраге или истражилац могу испитати све оне за које се претпоставља да могу дати информације значајне за истражиоца, и могу прегледати предмете, документе, записе и компјутерски чуване информације за које се учини да су од таквог значаја.
- (9) Савјет министара сносиће све трошкове рада чланова комисије за спровођење истраге, односно истражиоца.
- (10) Савјет министара донијеће посебну одлуку којом се утврђује накнада чланова комисије за спровођење истраге, односно истражиоца.
- (11) Власник ваздухоплова сносиће трошкове уклањања ваздухоплова или олупине. Власник ваздухоплова сносиће трошкове и у случају ако комисија за спровођење истраге или истражилац нареди уклањање ваздухоплова или олупине у циљу истраге.

Члан 109.

(Обавјештавање и извјештавање)

- (1) Министарство ће обавјештавати и извјештавати ИКАО и њене државе чланице о несрећама ваздухоплова, као што то захтијева Чикашка конвенција.
- (2) Министарство ће обавјестити све заинтересоване стране у истрази о случају и почетку истраге. Биће им пружена могућност да дају изјаве комисији или истражиоцу, ако то сматрају неопходним за заштиту својих права. Биће обавјештавани о напретку истраге у мјери у којој је то могуће без штетних посљедица за истрагу.
- (3) Резултати истраге о несрећи или инциденту биће презентовани у извјештају о истрази према захтјевима Чикашке конвенције.

Члан 110.

(Сарадња са локалном полицијом)

- (1) Локална полиција или јединица за потрагу и спасавање која је укључена у истрагу дужни су да предузму неопходне мјере да заштите мјесто несреће и помогну истрагу до тренутка започињања активности комисије за спровођење истраге или истражиоца на мјесту несреће.
- (2) Ако је пронађен ваздухоплов или роба која је превожена ваздухопловом или било шта што се тиче таквог ваздухоплова или такве робе, или ако постоји разлог да се претпостави да је дошло до ваздухопловне несреће, ништа што је пронађено не смије бити уклоњено или размјештено без допуштења полиције или комисије или истражиоца, осим ако су такве акције предузете ради спасавања људског живота или из других изузетних разлога.
- (3) Било које лице које је ступило у посјед имовине на коју се односи став (2) овог члана о томе ће одмах обавјестити полицију или комисију или истражиоца, који ће имати право да преузму ту имовину, ако то сматрају потребним.

ГЛАВА IV - ВОЂА ВАЗДУХОПЛОВА И ДУЖНОСТИ У ВАЗДУХОПЛОВУ

Члан 111.

(Вођа ваздухоплова)

- (1) Када се ваздухоплов, регистрован у БиХ, користи у сврху летења, мора имати вођу ваздухоплова.
- (2) Вођа ваздухоплова одговоран је за управљање ваздухопловом и за његову безбједност током лета. Вођа ваздухоплова има највећа овлашћења у ваздухоплову.
- (3) Вођа ваздухоплова, и у случајевима када је то примјениво, и његовог замјеника, одређује власник ваздухоплова. Ако ваздухоплов користи оператер, а не власник, оператер ће одредити вођу ваздухоплова и његовог замјеника, ако је то право оператера договорено са власником.
- (4) Ако вођа ваздухоплова није одређен, пилот са највишим рангом дјеловаће као вођа ваздухоплова. Ако је ваздухоплов на земљи и нема пилота у ваздухоплову, одговорност за ваздухоплов и његову безбједност преузима лице које је у ваздухоплову највише по рангу.

Члан 112.

(Дужности вође ваздухоплова)

- (1) Дужност вође ваздухоплова је да:
  - a) прије лета обезбједи да је ваздухоплов пловидбен, спреман за лет, попуњен посадом и да је натоварен према условима који се примјењују; и лет припремљен у складу са важећим прописима,
  - b) обави лет у складу са важећим прописима и
  - c) надгледа пловидбеност ваздухоплова.
- (2) Вођа ваздухоплова и посада дужни су да брину за путнике и терет у ваздухоплову и одговорни су за безбједност лета.
- (3) Вођа ваздухоплова дужан је да обезбједи да се прописани документи ваздухоплова унесу у ваздухоплов и да се у њих врши упис у складу са посебним прописом који доноси ВНДСА.
- (4) Вођа ваздухоплова је, као и власник или оператер ваздухоплова, дужан да пријави у ВНДСА све околности, догађаје или кварове који утичу на способност ваздухоплова за лет.
- (5) Уколико из нужде и због безбједности ваздухоплова вођа ваздухоплова није у стању да испоштује примјениве захтјеве или процедуре, то ће одмах бити пријављено надлежној јединици контроле летења. Чим буде могуће након завршетка лета, вођа ваздухоплова ће ВНДСА пријавити околности инцидента.
- (6) Ако ваздухоплов уђе у подручје забрањено за летове, вођа ваздухоплова побринуће се да ваздухоплов напусти чим постане свјестан да се налази у подручју забрањеном за летове.

Члан 113.

(Овлашћења вође ваздухоплова-обавезе посаде и путника)

- (1) Сви чланови посаде обавезни су да испуњавају наређења вође ваздухоплова, без обзира да ли она укључују задатке који су ван њихових уобичајених дужности.
- (2) Путници су дужни да испуњавају наређења вође ваздухоплова која се тичу реда, безбједности летења и безбједности у ваздухоплову.
- (3) Вођа ваздухоплова има право да одбије да прими у ваздухоплов чланове посаде, путнике или терет, и право да захтијева од њих да се искрцају или уклоне из ваздухоплова, ако то захтијевају околности.
- (4) Ако је ваздухоплов у невољи, опасности или тешком положају, или ако лице у ваздухоплову угрози безбједност ваздушне пловидбе (safety), вођа ваздухоплова има право да користи све расположиве мјере које намећу околности, како би обезбједило послушност, одржао ред или отклонио опасност за ваздухоплов, лица или имовину у њему. У мјери коју оправдавају околности, вођа ваздухоплова може примјенити мјере присиле, ако се ситуација не може другачије разријешити.

- (5) Сваки члан посаде обавезан је да вођи ваздухоплова, без посебног захтјева, пружи сву потребну помоћ ради одржања реда и безбједности ваздушне пловидбе (safety). Путници такође могу пружити такву помоћ, ако то тражи вођа ваздухоплова преко било којег члана посаде. У таквим случајевима, чланови посаде и путници имају иста права као вођа ваздухоплова, да употребе мјере присиле према ставу (4) овог члана.

Члан 114.

(Кривична дјела у ваздухоплову)

- (1) У случају да је у ваздухоплову извршено теже кривично дјело, вођа ваздухоплова, ако је то могуће, предузима неодложне кораке неопходне за истрагу.
- (2) Ако је то могуће, вођа ваздухоплова ће се побринути да извршилац не побјегне, и може га у ту сврху задржати те га предати, чим то буде изводљиво, надлежним властима БиХ или стране државе.
- (3) Вођа ваздухоплова побринуће се да предмети за које се сматра да су значајни за истрагу кривичног дјела буду предати надлежним властима и пружиће тим властима све информације које могу бити значајне за истрагу догађаја.

Члан 115.

(Општи услови за рад у ваздухоплову)

- (1) Сва лица која раде у ваздухоплову дужна су да извршавају своје дужности и радне наредбе које им издају надређени.
- (2) Никома, без обзира да ли има дозволу или не, није дозвољено да обавља дужности у ваздухоплову ако је под утицајем алкохола, опојних или других дрога или ако је користио лијек који може утицати на угрожавање безбједности ваздушне пловидбе (safety).
- (3) Нико, без обзира да ли има дозволу или не, чији је посао у ваздухоплову у вези са ваздухопловном безбједношћу или безбједношћу ваздушне пловидбе (safety), не смије обављати своје дужности ако пати од посљедица болести или од замора, или је из неког другог сличног разлога неспособан да обавља своје дужности на безбједан начин.

Члан 116.

(Извјештавање о несрећама и инцидентима)

- (1) У случају ваздухопловне несреће која укључује смрт или тешку повреду неког лица, знатну штету ваздухоплова или имовине која није у ваздухоплову, вођа ваздухоплова одмах ће обезбиједити да ВНДСА буде обавијештена о догађају и поднијеће писани извјештај ВНДСА, што је прије могуће (извјештај о несрећи). Тако ће поступити и услучају постојања озбиљног ризика за такав догађај (извјештај о инциденту).
- (2) Ако вођа ваздухоплова није у могућности да извјести о догађају, како се захтијева ставом (1) овог члана, дужност је власника или оператера ваздухоплова да то учини.

Члан 117.

(Вођа страног ваздухоплова)

Вођа страног ваздухоплова који, према закону земље која је одговорна за контролу способности ваздухоплова за лет, има овлашћења и дужности предвиђене овим законом, та овлашћења и дужности има и у БиХ.

ДИО ДЕВЕТИ - ОДГОВОРНОСТ

Члан 118.

(Примјењивост)

На одговорност у цивилном ваздухопловству примјењују се одредбе Конвенције о уједначавању одређених правила у међународном ваздушном превозу (у даљем тексту: Монтреалска конвенција) и прописи ЕУ садржани у ЕСАА мултилатералном споразуму, који су на снази.

Члан 119.

(Обавезно осигурање)

Минимални износ осигурања биће утврђен посебним правилником, а у складу са прописима ЕУ садржаним у ЕСАА мултилатералном споразуму.

Члан 120.

(Ускраћено укрцавање, отказивање или дуго кашњење летова)

- (1) У случају ускраћеног укрцавања, отказивања или дугог кашњења летова, надокнада и помоћ путницима биће утврђена у складу са прописима ЕУ.
- (2) Став (1) овог члана примјењује се без утицаја на будућа права путника заснована на уговору о превозу путем ваздуха, а у складу са прописима ЕУ.
- (3) ВНДСА ће бити именовано тијело у складу са прописима ЕУ.
- (4) На предлог ВНДСА, Савјет министара ће посебним прописом утврдити санкције за прекршаје за ускраћено укрцавање, отказивање или дуго кашњење летова, а према прописима ЕУ.

ДИО ДЕСЕТИ - СПОРТСКО, АМАТЕРСКО И СЛОБОДНО ЛЕТЕЊЕ

Члан 121.

(Спортско, аматерско и слободно летење)

- (1) Спортско, аматерско и слободно летење одвијаће се у складу са посебним правилима и прописима које доноси ВНДСА.
- (2) ВНДСА може посебном одлуком пренијети обављање одређених послова који се односе на спортско, аматерско и слободно летење на Ваздухопловни савез - институцију која обједињује рад физичких и правних лица везан за спортско, аматерско и слободно летење.
- (3) Сви преноси биће спроведени у складу са правилима и процедурама утврђеним посебним прописом који доноси ВНДСА.

ДИО ЈЕДНАЕСТИ - НАДЗОР

Члан 122.

(Надлежност)

- (1) ВНДСА спроводи инспекцијски и стручни надзор над примјеном овог закона и прописа донесених на основу њега, изузев инспекцијског и стручног надзора који обављају органи ЕУ непосредно.
- (2) Стручни надзор обављају овлашћена лица ВНДСА. Стручни надзор могу обављати и друга домаћа или страна физичка и правна лица које овласти ВНДСА.
- (3) Инспекцијски надзор обављају инспектори за ваздухопловство.
- (4) Овлашћење за обављање инспекцијског надзора доказује се службеном исказницом.
- (5) Генерални директор ће посебним прописом утврдити образац службене исказнице инспектора и поступак за њено издавање.

Члан 123.

(Услови за обављање инспекцијског надзора)

За обављање инспекцијског надзора, инспектор мора испуњавати сљедеће услове:

- a) имати високу или другу стручну спрему, зависно од сложености послова које обавља,
- b) имати најмање пет година радног искуства у области цивилног ваздухопловства,
- c) имати функционална знања и испуњавати друге посебне услове, утврђене посебним прописом који доноси ВНДСА.

Члан 124.

(Права и дужности инспектора)

Осим права и дужности одређених општим прописима о инспекцијском надзору, инспектор има права и дужности одређене овим законом.

Члан 125.

(Спровођење инспекцијског надзора)

- (1) Правно или физичко лице мора инспектору омогућити несметано спровођење надзора.

- (2) Инспектор има право, без претходног обавјештења и без обзира на радно вријеме, обавити преглед пословних просторија, опреме и објеката.
- (3) Државни органи, као и физичка и правна лица која се надзиру, морају инспектору, у року који одреди, доставити тражене податке, писана појашњења или изјаве у вези са предметом надзора.
- (4) Приликом обављања надзора инспектор може одузети документацију која је потребна за утврђивање тачног стања највише на осам дана. О одузимању документације инспектор издаје потврду.

Члан 126.
(Мјере)

- (1) Након обављеног инспекцијског надзора, инспектор има право и дужност да, у случају утврђивања кршења закона или других прописа које надзире, осим мјера утврђених општим прописима о инспекцијском надзору, предузме и слjedeће мјере:
  - а) одлуком нареди кршиоцу да предузимањем или уздржавањем од радње отклони недостатке или неправилности;
  - б) привремено одузме лиценцу, овлашћење, потврду или дозволу за рад;
  - в) забрани обављање летова ваздухоплова, ако би њихово обављање угрозило безбједност ваздушне пловидбе (safety), или ако утврди да обавезна осигурања нису склопљена или нису склопљена у прописаној висини;
  - д) изрекне привремену забрану обављања послова или дјелатности, ако би њихово даље обављање довело до очигледног угрожавања безбједности ваздушне пловидбе (safety) или безбједности цивилног ваздухопловства (security);
  - е) захтијева ванредну провјеру стручне или здравствене способности ваздухопловног особља.
- (2) Ако инспектор утврди неправилности које би могле угрозити безбједност ваздушног саобраћаја, има право да запечати ваздухоплов или средство. Инспектор ће означити печат са жигом инспекцијског органа.
- (3) Инспектор може привремено забранити обављање дијела радног процеса или дјелатности, ако утврди да се обавља без дозволе надлежног органа управе којом се потврђује испуњавање посебних услова за обављање дјелатности.
- (4) Инспектор доноси рјешење којим изриче мјеру из става (3) овог члана.

Члан 127.
(Усмено изрицање мјера)

- (1) Инспектор може у случају хитних мјера одлуку изрећи усмено.
- (2) У случају из става (1) овог члана, инспектор мора издати писано рјешење најкасније у року од пет дана од дана обављања надзора.

Члан 128.
(Жалба на одлуку инспектора)

- (1) Против одлуке инспектора дозвољена је жалба генералном директору у року од осам дана од дана достављања.
- (2) Жалба против одлуке из става (1) овог члана не задржава извршење.
- (3) На образложен захтјев подносиоца жалбе, инспектор може одгодити извршење одлуке, ако се одгодом не угрожава безбједност ваздушне пловидбе (safety), односно безбједност у цивилном ваздухопловству (security).
- (4) Против одлуке генералног директора из става (1) овог члана није дозвољена жалба.

- Члан 129.
(Правилник о спровођењу инспекцијског и стручног надзора)
Ближе одредбе о начину спровођења инспекцијског и стручног надзора и другим питањима значајним за

ваздухопловни инспекцијски и стручни надзор биће утврђене посебним прописом који доноси ВНДСА.

ДИО ДВАНАЕСТИ - АДМИНИСТРАТИВНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 130.
(Жалба)

- (1) Против одлуке коју у првом степену, на основу прописа БиХ о ваздухопловству, донесе ВНДСА, дозвољена је жалба.
- (2) Жалба против одлуке која се односи на пловидбеност и утицај ваздухоплова на околину, услове за обављање послова летачког особља, летачке операције, радње у ваздуху и контролу ваздушног саобраћаја, не одгађа извршење.
- (3) Жалба се подноси Министарству.

Члан 131.
(Комисија за жалбе)

- (1) Поступак по жалби води комисија за жалбе, која у правилу има три члана, који су службена лица која нису учествовала у поступку доношења првостепеног акта.
- (2) Министарство, на предлог генералног директора, одлуком одређује услове за именовање чланова комисије за жалбе за поједину стручну област у којој комисија за жалбе одлучује.
- (3) У складу са условима из става (1) овог члана, Министарство именује ад хок комисију за жалбе за одлучивање по појединачним жалбама.

Члан 132.
(Правила поступка)

- (1) Комисија за жалбе при вођењу поступка на одговарајући начин примјењује правила поступка из Закона о управном поступку, ако међународним уговорима или одговарајућим прописима Европске уније није одређено другачије.
  - (2) Комисија за жалбе припрема нацрт рјешења.
- ДИО ТРИНАЕСТИ - КРИВИЧНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 133.
(Кривичне одредбе)

- (1) Новчаном казном у износу од 5.000 КМ до 100.000 КМ казниће се за прекршај физичко или правно лице које:
  - а) онемогући слободан приступ ваздухопловима, објектима, информацијама и документацији, ваздухопловним инспекторима или лицима овлашћеним за стручни надзор (чл. 125);
  - б) не посједује важећу аеродромску потврду (чл. 37);
  - в) не посједује важећу потврду ваздушног оператора АОС (чл. 93);
  - д) не посједује важећу радну дозволу ваздушног оператора - Operating licence (чл. 94);
  - е) не посједује Потврду за пружање услуга из ваздуха (чл. 92. став (2));
  - ф) не посједује Рутну дозволу за обављање редовног ваздушног саобраћаја (чл. 95);
  - г) не посједује одобрење за обављање нередовног ваздушног саобраћаја (чл. 96);
  - д) не посједује обавезно осигурање (чл. 119);
  - и) не примјењује Програм безбједности (чл. 103);
  - ј) не поступа у складу са чланом 107. овог закона;
  - к) не посједује важећи сертификат (чл. 16).
- (2) Новчаном казном у износу од 3.000 КМ до 50.000 КМ казниће се за прекршај физичко или правно лице које:
  - а) се не подвргне тестовима и испитивањима које захтијева ВНДСА (чл. 90);
  - б) не врати исправе и књиге након брисања из Регистра (чл. 62. став (5));
  - в) не врати потврду о пловидбености ВНДСА након укидања (чл. 70);
  - д) не поступи у складу са наредбама о пловидбености (чл. 73);

- e) не посједује важећу потврду особља за одржавање (чл. 75);
- f) не посједује ажуриране исправе и књиге (чл. 79);
- g) не посједује важећу дозволу, или потврду о валидацији, или потврду о обучености (чл. 81. став (2) и чл. 83);
- h) не обавијести ВНДСА о околностима које утичу на његову способност да примјењује овлашћења из његове дозволе (чл. 86. став (1));
- i) не извјести ВНДСА о свим пројенама које могу штетно дјеловати на питања која су била основ за издавање потврде или спецификације операција (чл. 93. став (5)).
- (3) Новчаном казном у износу од 1.000 КМ до 20.000 КМ казниће се за прекршај физичко или правно лице које:
- a) не шаље извјештаје или шаље непотпуне извјештаје ВНДСА о несрећама и инцидентима (чл. 116.);
- b) не обавијести полицију, комисије или истражиоца (чл. 110. став (3));
- c) не поступа у складу са правилима и прописима за спортско, аматерско и слободно летење (чл. 121. став (1)).
- (4) Ако установи да постоји основана сумња у погледу извршења прекршаја наведеног у ст. (1), (2) и (3) овог члана, ваздухопловни инспектор покрене поступак пред надлежним судом за прекршаје, у складу са одговарајућим законским поступком.
- (5) За прекршај из ст. (1), (2) и (3) овог члана казниће се и одговорно лице у правном лицу које је направило прекршај.
- (6) Утврђивање одговорности и изрицање мјера по овом закону не искључује утврђивање одговорности и изрицање мјера утврђених другим законима.

ДИО ЧЕТРНАЕСТИ - ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 134.

(Правни континуитет)

ВНДСА наставиће правни континуитет Дирекције за цивилно ваздухопловство Босне и Херцеговине, успостављене Законом о ваздухопловству Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", број 2/04).

Члан 135.

(Особље)

- (1) ВНДСА преузеће сво особље запослено у Федералној дирекцији за цивилно ваздухопловство/авијацију Федерације Босне и Херцеговине и Републичкој дирекцији за цивилну ваздушну пловидбу Републике Српске који обављају послове који су у надлежности ВНДСА.
- (2) Преузето особље биће распоређено на одговарајућа радна мјеста, а при томе ће бити узети у обзир стручна спрема, задаци и дужности које ти запослени обављају у моменту ступања на снагу овог закона.

Члан 136.

(Усклађеност прописа са овим законом)

ВНДСА се обавезује да све прописе донесене на основу Закона о ваздухопловству Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", број 2/04) усклади са овим законом у року од 12 мјесеци од дана његовог ступања на снагу.

Члан 137.

(Престанак важења)

- (1) Ступањем на снагу овог закона престаје да важи Закон о ваздухопловству Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", број 2/04).
- (2) Закључно са 31.12.2009. године престаје примјена одлука о делегирању функција:
- a) Одлука о делегирању функција у области "Пловидбеност" ("Службени гласник БиХ", број 44/04),

- b) Одлука о делегирању у области "Организације за ваздухопловну обуку за одржавање" ("Службени гласник БиХ", број 44/04),
- c) Одлука о додјељивању дужности у области "Одобрена организација за одржавање" ("Службени гласник БиХ", број 44/04),
- d) Одлука о делегирању функција ентитетским дирекцијама из области издавања дозвола и ваздухопловне медицине, аеродрома, аеродромских служби и објеката, издавања потврда ваздушном оператеру, одобравања летова, безбједности цивилног ваздухопловства и ваздухопловне статистике ("Службени гласник БиХ", број 28/04),
- e) Одлука о делегирању овлашћења за пружање услуга контроле ваздушног промета ("Службени гласник БиХ", број 16/05).
- (3) Генерални директор ВНДСА може посебном одлуком ставити и прије истека рока ван снаге одлуке из става (2) овог члана ако се за то стекну услови.
- (4) Након престанка важења одлука из става (3) овог члана функције и дужности које су биле делегиране или додијелене овим одлукама обављаће, у складу са законом, ВНДСА и пружалац услуга.
- (5) Остали прописи донесени на основу Закона о ваздухопловству БиХ ("Службени гласник БиХ", број 2/04) остају на снази ако нису у супротности са овим законом.

Члан 138.

(Ступање на снагу)

Овај закон ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у "Службеном гласнику БиХ".

ПСБиХ број 349/09
27. априла 2009. године
Сарајево

Предсједавајући
Представничког дома
Парламентарне скупштине БиХ
Бериз Белкић, с. р.

Предсједавајући
Дома народа
Парламентарне скупштине БиХ
Илија Филиповић, с. р.